



**RADA GMINY NADARZYN**  
**WÓJT GMINY NADARZYN**

---



Załącznik  
do Uchwały Nr XLIX/514/2014  
Rady Gminy Nadarzyn  
z dnia 29 października 2014 r.

# **STRATEGIA ROZWOJU**

## **GMINY NADARZYN**

### **NA LATA 2014 - 2025**

powiat pruszkowski  
województwo mazowieckie

---

Nadarzyn, 2014 rok



**Radni Gminy Nadarzyn:**

Wacławiak Danuta – Przewodnicząca Rady	
Wiśniewski Włodzimierz Wojciech – Wiceprzewodniczący Rady	
Renata Bajerska	Kucharski Eugeniusz
Burakowski Krzysztof	Perzyna Jan
Jakubowski Andrzej	Pietrzak Andrzej
Kaczmarczyk Marcin	Szmel Maciej
Karolak Sylwester	Wójcicki Andrzej
Koper Dawid	Zdzebel Elżbieta
Krupiński Michał	

**Wójt Gminy Nadarzyn:** Janusz Grzyb

**Zastępca Wójta Gminy Nadarzyn:** Tomasz Muchalski

**Sekretarz Gminy Nadarzyn:** Edyta Gawrońska

**Skarbnik Gminy Nadarzyn:** Małgorzata Zielonka

**Sołtysi:**

Mirosław Wojtysiak – Kajetany	Bogdan Perzyna – Stara Wieś
Jerzy Czarnecki – Krakowiany	Andrzej Pietrzak – Strzeniówka
Sławomir Kucharski – Młochów	Ewa Kościelnicka – Szamoty
Eugeniusz Kucharski – Nadarzyn I	Grzegorz Zalewski – Urzut-Kostowiec
Maciej Zalewski – Nadarzyn II	Krzysztof Burakowski – Walendów
Mirosław Chruściak – Parole	Eugeniusz Głuszak – Wola Krakowiańska
Agnieszka Palmowska – Rozalin	Stanisław Żukowski – Wolica
Henryka Pęziór – Rusiec	

**Opracowanie dokumentu:**

dr Jacek Sierak, dr Marek Ziółkowski

Katedra Ekonomiki i Finansów Samorządu Terytorialnego, Kolegium Zarządzania i Finansów, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa

Aktualizacja: Conviventia Advisory Group



## SPIS TREŚCI:

Wprowadzenie .....	4
Część I	
Podstawowe informacje o Gminie Nadarzyn .....	7
Część II	
Uwarunkowania i główne problemy rozwoju Gminy Nadarzyn .....	25
1. Uwarunkowania zewnętrzne – szanse i zagrożenia w otoczeniu Gminy .....	25
2. Uwarunkowania wewnętrzne – silne i słabe strony Gminy .....	29
3. Identyfikacja głównych problemów rozwojowych Gminy .....	32
Część III	
Cele rozwoju Gminy Nadarzyn .....	34
1. Wielofunkcyjny i stabilny rozwój jako podstawa działań planistycznych i realizacyjnych .....	34
2. Zasady i przesłanki formułowania celów rozwoju .....	34
3. Misja rozwoju (generalny cel kierunkowy), cele strategiczne i operacyjne .....	36
Część IV	
Planowane kierunki działań realizacyjnych Gminy Nadarzyn .....	39
1. Kierunki działań (planowane przedsięwzięcia) .....	39
2. Priorytetowe kierunki działań .....	42
Część V	
Spójność ustaleń Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi rządu RP i województwa mazowieckiego na lata 2014–2020 .....	44
Część VI	
Monitoring, kontrola i ocena efektów realizacji ustaleń Strategii .....	51
1. Monitoring i kontrola realizacji .....	51
2. Ocena efektów realizacji .....	53
3. Zestaw wskaźników .....	53



## WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju jest podstawowym instrumentem długookresowej i kompleksowej polityki rozwoju gminy zmierzającej do możliwie najbardziej efektywnego zaspokajania zbiorowych potrzeb jej mieszkańców w kontekście przemian zewnętrznych i wewnętrznych.

Dokument ten zawiera długookresowy program działania, określający misję rozwoju (generalny cel kierunkowy) oraz strategiczne i operacyjne cele rozwoju. Odpowiada na podstawowe pytanie: jakie należy podjąć działania, aby zagwarantować wielofunkcyjny i stabilny rozwój?

Strategia jest dokumentem planistycznym o charakterze koncepcyjnym. Pozwala na uporządkowanie i odpowiednie rozłożenie w czasie planowanych działań realizacyjnych, a także uniknięcie realizacji projektów *ad hoc*, niepowiązanych ze sobą logicznie i niewpisujących się w ciąg przyczynowo-skutkowy. Strategia Rozwoju wskazuje także, że planowane do realizacji cele operacyjne są konsekwencją strategicznego myślenia o rozwoju gminy. Jest to bardzo istotna przesłanka i uzasadnienie przy ubieganiu się o zewnętrzne środki finansowe, w tym środki pomocowe Unii Europejskiej.

Planowanie, a następnie systematyczna realizacja ustaleń Strategii Rozwoju winny być oparte o następujące generalne zasady:

- wielosektorowości,
- stabilności,
- rozwoju zrównoważonego,
- spójności,
- racjonalnego gospodarowania,
- partycypacji społecznej,
- otwartości i aktualizacji treści.

Biorąc powyższe pod uwagę, władze Gminy Nadarzyn przystąpiły do opracowania dokumentu pt. *Strategia Rozwoju Gminy Nadarzyn do 2025 roku* (zwana dalej w skrócie Strategią). Głównym motywem jej sporządzenia, a następnie aktualizacji, była potrzeba stworzenia merytorycznych podstaw do prowadzenia długookresowej, pragmatycznej i kompleksowej polityki rozwoju Gminy Nadarzyn zmierzającej do:

- stałej poprawy poziomu życia i kształtowania proekologicznych postaw mieszkańców,
- aktywizacji mieszkańców do działań prospołecznych oraz ich integracji i aktywizacji wokół działań prorozwojowych, a także do działań dotyczących ochrony walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego,
- ochrony cennych walorów i zasobów środowiska przyrodniczego,
- tworzenia jak najlepszych warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego (ekologicznie bezpiecznego), w tym funkcji mieszkaniowych i turystyczno-wypoczynkowych,



- efektywnego wykorzystywania własnych i zewnętrznych środków finansowych,
- nawiązywania i rozwoju współpracy władz Gminy Nadarzyn z przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi funkcjonującymi na jej terenie,
- nawiązywania nowej i rozwoju istniejącej partnerskiej współpracy z władzami powiatu pruszkowskiego, z władzami gmin sąsiednich i władzami samorządowymi województwa mazowieckiego w celu rozwiązywaniu wspólnych problemów, a także wymiany doświadczeń z gminami zagranicznymi,
- zapewnienia kompatybilności (spójności) zapisów Strategii (celów strategicznych i operacyjnych) z ustaleniami dokumentów strategicznych opracowanych na szczeblu ogólnokrajowym i regionalnym na lata 2014–2025.
- ubiegania się o pomocowe środki finansowe z funduszy pomocowych Unii Europejskiej oraz z innych źródeł zewnętrznych na realizację zadań gminnych.

Należy wyraźnie podkreślić, że Strategia Rozwoju Gminy Nadarzyn do 2025 roku nie wyznacza sztywnych ram planowanych działań, nie jest też spisem szczegółowego postępowania. Jest natomiast dokumentem wskazującym strategiczne kierunki działań na rzecz likwidacji istniejących problemów i barier w sferach: społecznej, gospodarczej, infrastrukturalnej, ekologicznej i przestrzennej, na których powinna być skoncentrowana uwaga władz Gminy Nadarzyn w perspektywie 2025 roku. Skuteczna realizacja zapisów Strategii zależeć będzie od systematyczności i determinacji w działaniach realizacyjnych zarówno obecnych, jak i przyszłych władz Gminy Nadarzyn, a także sprzyjających uwarunkowań, tkwiących w jej otoczeniu (sytuacja w skali Unii Europejskiej, Polski, województwa mazowieckiego i powiatu pruszkowskiego).

Proces opracowywania niniejszego dokumentu, a następnie jego aktualizacji, podzielono (zgodnie z metodyką planowania strategicznego) na następujące merytoryczne etapy:

ETAP I – Przeprowadzenie analizy uwarunkowań rozwoju Gminy Nadarzyn (uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne oraz wskazanie strategicznych problemów dalszego jej rozwoju).

ETAP II – Określenie generalnego celu kierunkowego (misji rozwoju) i celów strategicznych Gminy Nadarzyn, a następnie sformułowanie celów operacyjnych oraz wskazanie priorytetów realizacyjnych.

ETAP III – Wykazanie spójności ustaleń Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi rządu RP i województwa mazowieckiego na lata 2014–2020,

ETAP IV – Wskazanie głównych uwarunkowań oraz zasad monitorowania, kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń Strategii.

Strategia Rozwoju Gminy Nadarzyn do 2025 roku jest spójna z założeniami dokumentów strategicznych opracowanych na szczeblu:

<b>krajowym:</b>
Strategia Rozwoju Kraju do 2020
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko



Program Operacyjny Kapitał Ludzki
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka
<b>województwa mazowieckiego:</b>
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2020 roku
Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014–2020
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego

Strategiczne i operacyjne cele rozwoju zawarte w *Strategii Rozwoju Gminy Nadarzyn do 2025 roku* są zatem zgodne z celami i priorytetami zawartymi w wyżej wymienionych dokumentach planistycznych. Umożliwia to – z punktu widzenia formalnego – ubieganie się Gminy Nadarzyn o dofinansowanie przewidzianych do realizacji przedsięwzięć rozwojowych (projektów), w tym inwestycji gminnych, z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w latach 2014–2020. Ponadto przy opracowywaniu Strategii wzięto pod uwagę ustalenia zawarte w następujących dokumentach strategicznych oraz programowych powiatu pruszkowskiego i Gminy Nadarzyn:

- Strategii Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego,
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Nadarzyn,
- Wieloletniej Prognozie Finansowej do 2026 roku,
- Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Nadarzyn.

Opracowując dokument pt. *Strategia Rozwoju Gminy Nadarzyn do 2025 roku*, posłużono się metodą ekspercko-społeczną, akceptowaną przez organy decyzyjne Unii Europejskiej. W treści niniejszego dokumentu uwzględniono zarówno ustalenia wyżej wymienionych strategicznych i programowych dokumentów, jak i wnioski oraz postulaty dotyczące planowanych kierunków działań (przedsięwzięć realizacyjnych), jakie mieszkańcy, radni i sołtysi wraz radami sołeckimi zgłaszali w ciągu ostatnich kilku lat przy okazji prac nad kolejnymi budżetami Gminy oraz Wieloletnią Prognozą Finansową.

W tej sytuacji proces opracowywania niniejszego dokumentu pt. *Strategia Rozwoju Gminy Nadarzyn do 2025 roku* miał charakter partycypacyjny. Sugerowana data kolejnej aktualizacji Strategii to rok 2020.



# CZEŚĆ I

## PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE NADARZYN

### **Położenie, powierzchnia i ludność**

Gmina Nadarzyn jest gminą wiejską położoną w południowo-zachodniej części województwa mazowieckiego w powiecie pruszkowskim, w odległości ok. 20 km na południe od centrum Warszawy, 10 km na południowy-wschód od Pruszkowa – stolicy powiatu pruszkowskiego – oraz 25 km od Mszczonowa. Graniczy z gminami wiejskimi Raszyn, Lesznówola, Michałowice i Żabia Wola, gminami miejsko-wiejskimi Brwinów, Tarczyn i Grodzisk Mazowiecki oraz gminą miejską Podkowa Leśna. Powierzchnia zajmowana przez Gminę to 7340 ha.

Liczba mieszkańców wynosi ponad 12 tysięcy. W okresie wiosenno-letnim liczba ludności Gminy zwiększa się ze względu na użytkowników działek letniskowych („sezonowych” mieszkańców jest ok. 7 tysięcy). W skład Gminy wchodzi 15 sołectw: Kajetany, Krakowiany, Młochów, Nadarzyn I i II, Parole, Rozalin, Rusiec, Stara Wieś, Strzeniówka, Szamoty, Urzut-Kostowiec, Walendów, Wola Krakowiańska i Wolica.

Głównym atutem Gminy Nadarzyn jest jej położenie w obszarze aglomeracji warszawskiej, w paśmie rozwojowym o znaczeniu transeuropejskim. Gmina należy do jednostek samorządowych o dużej atrakcyjności lokalizacyjnej pod względem funkcji mieszkaniowych, gospodarczych i rekreacyjno-wypoczynkowych. W dużym stopniu jest to wynikiem „renty położenia”, czyli niewielkiej odległości od Warszawy.

Przez teren Gminy przebiega transeuropejski szlak komunikacyjny w relacji Wilno–Warszawa–Praga (odcinek drogi krajowej nr 8 Warszawa–Wrocław to fragment tzw. Trasy Katowickiej) łączący się z drogą krajową nr 7 Warszawa–Kraków w odległości ok. 2 km od Gminy Nadarzyn. Uzupełnieniem powiązań komunikacyjnych jest droga wojewódzka nr 720, która daje możliwość korzystnego połączenia Gminy z autostradą A2 o znaczeniu transeuropejskim Moskwa–Warszawa–Berlin (odległość ok. 20 km), a także droga wojewódzka nr 721 łącząca Gminę z Piasecznem i Konstancinem-Jeziorną.

Dzięki temu Gmina posiada bardzo korzystne połączenia komunikacyjne, co ułatwia dojazd mieszkańców do pracy, miejsc usługowych czy ponadgimnazjalnych placówek oświatowych w Warszawie. Najbliższy międzynarodowy port lotniczy – Warszawa Okęcie – zlokalizowany jest około 20 km od Gminy Nadarzyn.

Gmina Nadarzyn wpisuje się w strukturę funkcjonalno-przestrzenną aglomeracji warszawskiej, której podstawowe elementy stanowią:

- Warszawa – jako centralny ośrodek aglomeracji warszawskiej,



- Pruszków – jako subregionalny ośrodek ciężarów wywołany lokalizacją ponadlokalnych usług publicznych takich jak: administracja, edukacja, ochrona zdrowia,
- Wolica–Nadarzyn–Urzut – jako zurbanizowane wielofunkcyjne pasmo rozwoju,
- podlegający ekonomicznej urbanizacji obszar rolniczy dotychczasowego osadnictwa wiejskiego.

W Gminie Nadarzyn następuje stały spadek znaczenia funkcji rolniczej. Coraz szybszy natomiast jest rozwój funkcji gospodarczych związanych z pojawieniem się firm logistycznych, spedycyjnych i usługowych oraz zakładów drobnej wytwórczości, rzemiosła i handlu. Gmina pełni również funkcję „sypialnianą” dla osób pracujących w Warszawie oraz wzrasta jej rola jako miejsca rekreacji i wypoczynku (ogrody działkowe, budownictwo letniskowe). Tak więc zachodzące przemiany społeczno-gospodarcze w Warszawie i w całej aglomeracji warszawskiej powodują przekształcanie się Gminy Nadarzyn z gminy rolniczej w wielofunkcyjny obszar osadnictwa.

Droga krajowa nr 8 dzieli Gminę na dwie części. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania Gminy Nadarzyn (Załącznik do uchwały Nr XLII /420/2014 Rady Gminy Nadarzyn z dnia 26 marca 2014 roku) jako główne kierunki jej dalszego rozwoju przyjmuje:

- sukcesywne przekształcanie obszaru Gminy położonego po północnej stronie tzw. Trasy Katowickiej w wielofunkcyjny zespół zurbanizowany,
- umiarkowany rozwój urbanizacji i rozwój wyspecjalizowanej funkcji rolniczej dla obszaru Gminy położonego na południe od tzw. Trasy Katowickiej.

Z uwagi na swoje bardzo korzystne położenie, Gmina Nadarzyn była i jest atrakcyjnym miejscem do lokowania funkcji produkcyjnych, obrotu towarowego, zamieszkania i spędzania czasu wolnego przez osoby przyjezdne.

Gmina Nadarzyn należy do powiatu pruszkowskiego. Położony jest on w zachodniej części województwa mazowieckiego. Powierzchnia powiatu wynosi 246,31 km<sup>2</sup> i zamieszkuje go ok. 156 807 mieszkańców. Gęstość zaludnienia wynosi 642 mieszkańców na 1 km<sup>2</sup>. W skład powiatu wchodzi – oprócz Gminy Nadarzyn – pięć gmin: gminy miejskie Piastów i Pruszków, gminy wiejskie Michałowice i Raszyn oraz gmina miejsko-wiejska Brwinów. Powierzchnia Gminy Nadarzyn stanowi 33% ogólnej powierzchni powiatu pruszkowskiego, zaś liczba jej ludności stanowi 7,9% ogółu ludności tego powiatu.

### **Środowisko przyrodnicze**

Gmina Nadarzyn stanowi ważne ogniwo przyrodnicze aglomeracji warszawskiej ze względu na dolinę rzeki Utraty i jej dopływy oraz tereny Lasów Młochowskich i Lasów Sękocińskich. Obszary te zgodnie z Rozporządzeniem Wojewody Warszawskiego z dnia 29 sierpnia 1997 roku (Dz. Urz. Woj. Warszawskiego, Nr 43, poz. 149), ze zmianami w 2000 roku (Rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego Nr 117 z dnia 3 sierpnia 2000 roku – Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego Nr 93, poz. 911), ze zmianami z 2001 roku (Rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego Nr 218 w odniesieniu do opisu granic – Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego Nr 161, poz. 2363), ze zmianami z 2003 roku (Rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego z dnia 29 stycznia 2003 roku w odniesieniu do opisu granic (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego, Nr 38, poz. 1053) należą do Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Na terenie





Gminy obejmuje on swoim zasięgiem wszystkie wsie (lub ich fragmenty), tj. Strzeniówkę, Nadarzyn, Wolice (w tym dawny Paszków), Kajetany, Walendów (w tym dawny PGR Walendów), Szamoty, Rusiec, Starą Wieś, Urzut, Kostowiec, Rozalin, Młochów (w tym dawne Bieliny, Żabieniec, ZDZ Młochów), Parole, Krakowiany i Wolę Krakowiańską. Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje sieć obiektów chronionych, tj. parki zabytkowe, aleje oraz pomniki przyrody, połączonych elementami uzupełniającymi i towarzyszącymi im naturalnymi formami roślinności. Całość stanowi zwarty przestrzennie i funkcjonalnie układ przyrodniczy, którego zachowanie jest niezbędne dla utrzymania równowagi ekologicznej systemów ekologicznych w rejonie. W zakresie ochrony środowiska na terenie Gminy obowiązują zasady prowadzenia polityki ekologicznej zgodnej z założeniami polityki krajowej, wojewódzkiej i lokalnej w oparciu o przyjęte zasady, obowiązujące ustawy i przepisy szczegółowe.

Gmina Nadarzyn charakteryzuje się więc znacznymi walorami przyrodniczymi. W jej północnej i północno-wschodniej części znajdują się tereny leśne i łąkowe, które stanowią element pierścienia terenów otwartych, biologicznie czynnych, o dużym potencjale biotycznym, okalających aglomerację warszawską. Na terenie Gminy Nadarzyn znajduje się ciąg ekologiczny o znaczeniu regionalnym. Przebiega on przez lasy ochronne Wolicy. Wiąże dolinę Wisły z Rynną Brwinowską i dalej przez system wodny rzeki Utraty z Puszcą Kampinowską. Pozostałe powiązania przyrodnicze tworzą ciągi ekologiczne o znaczeniu ponadlokalnym. Bazą do ich tworzenia są doliny rzek Utraty i Zimnej Wody, Głóskówki oraz Lasy Młochowskie (znajdują się tu dwa rezerваты przyrody: Młochowski Grąd – 27 ha – i Młochowski Łęg – 12 ha) i Lasy Sękocińskie. Ponadto na terenie Gminy znajduje się 39 obiektów przyrodniczych podlegających ochronie prawnej oraz zabytkowe parki w miejscowościach Młochów i Rozalin. W Gminnej Ewidencji Zabytków znajdują się również parki w Wolicy (dawny Paszków) i Bielinach. Istnieją też 33 pomniki przyrody. Ogólny stan środowiska przyrodniczego na terenie Gminy Nadarzyn oceniany jest jako dobry. Daje to podstawę do planowania na terenie Gminy nowych obiektów i funkcji opartych o wykorzystanie jej potencjału przyrodniczego.

Opracowanie Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Nadarzyn do 2026 r. ma dodatkowo na celu ułatwienie ujednoczenia zasad zarządzania środowiskiem przyrodniczym na terenie Gminy zgodnie ze standardami Unii Europejskiej. Realizacja ujętych w nim inwestycji w istotny sposób przyczyniać się będzie do poprawy stanu środowiska i rozwiązania podstawowych problemów infrastrukturalnych Gminy, a w konsekwencji skutecznej realizacji zasady zrównoważonego rozwoju.

### **Układ komunikacyjny**

Powiązania komunikacyjne Gminy Nadarzyn są korzystne. Sieć dróg przebiegających przez teren Gminy jest dość gęsta. Podstawowy układ komunikacji drogowej Gminy to droga krajowa nr 8 stanowiąca fragment transeuropejskiej drogi Kaliningrad–Warszawa–Praga. Zapewnia ona nie tylko dogodne połączenia z otoczeniem, ale stanowi również podstawę rozwoju przestrzennego Gminy. Przez Gminę przebiegają również drogi wojewódzkie: nr 720 (Nadarzyn–Brwinów do autostrady A2 Moskwa–Warszawa–Berlin) i nr 721 (Nadarzyn–



Piaseczno–Konstancin-Jeziorna). Obok tych dróg występują drogi powiatowe i gminne. Długość dróg krajowych przebiegających przez Gminę wynosi 12,78 km, wojewódzkich 4,5 km, zaś powiatowych – 44 km. Łączna długość dróg gminnych to 194,2 km, z czego 130,9 km posiada nawierzchnię utwardzoną, 25 km stanowią drogi z nawierzchnią tłuczniową lub żwirową. Pozostałe posiadają nawierzchnię ziemną.

Przez Gminę Nadarzyn nie przebiega żaden szlak kolejowy. Najbliższa stacja kolejowa znajduje się w miejscowości Pruszków i oddalona jest o około 10 km od Nadarzyna. Stacje Warszawskiej Kolei Dojazdowej znajdują się w odległości około 5 km (Otrębusy i Komorów).

### **Zaopatrzenie w wodę**

Na terenie Gminy Nadarzyn źródłem zaopatrzenia mieszkańców w wodę są ujęcia wody ze studni głębinowych, znajdujących się w miejscowościach: Nadarzyn, Walendów, Młochów (dawne Bieliny), Wola Krakowiańska.

Przy ujęciach funkcjonują stacje uzdatniania wody. Poza zorganizowanymi źródłami zaopatrzenia ludności w wodę na terenie Gminy funkcjonują studnie kopalne, które nie zapewniają wymaganej jakości wody do picia ze względu na występujący często brak izolacji od wód powierzchniowych i ścieków gospodarczych. Na terenie Gminy Nadarzyn funkcjonują sieci wodociągowe podłączone do ujęć wody w: Nadarzynie, Młochowie (dawne Bieliny), Woli Krakowiańskiej i Walendowie. Stopień zwodociągowania Gminy wynosi obecnie ok. 95%.

### **Kanalizacja i oczyszczanie ścieków**

Na terenie Gminy Nadarzyn znajduje się zwarta sieć kanalizacji sanitarnej. Stopień skanalizowania Gminy Nadarzyn według danych GUS na koniec 2012 r. wynosi około 50,7%, natomiast według danych szacunkowych Przedsiębiorstwa Komunalnego Nadarzyn na koniec czerwca 2014 r. stopień skanalizowania Gminy wzrósł do blisko 70%. Odbiorem ścieków zajmują się lokalne oczyszczalnie ścieków zlokalizowane w Nadarzynie, Młochowie, Kostowcu i Walendowie. Oczyszczone wody odprowadzane są do rzek Utrata i Zimna Woda.

### **Gospodarka odpadami**

W wyniku zmian wprowadzonych 1 lipca 2013 r. na mocy nowych przepisów ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. nr 132 z dn. 13.09.1996 r. poz. 622 z późn. zm.) do zadań własnych gminy należy organizacja wywozu śmieci ze wszystkich posesji znajdujących się na jej terenie. Gmina Nadarzyn opracowała założenia optymalnego systemu odbierania odpadów.

Gmina zajmuje się odbiorem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych z prywatnych posesji zamieszkałych. Odpady komunalne powstające na pozostałych posesjach – w siedzibach firm lub jednostek organizacyjnych – są odbierane na starych zasadach, czyli na podstawie indywidualnych umów z firmą wywozową.

Każdy z właścicieli posesji jest zobowiązany do złożenia w Urzędzie Gminy Nadarzyn deklaracji o wysokości opłaty za wywóz śmieci z zamieszkałej posesji. W zależności



od deklaracji naliczane są opłaty za wywóz śmieci z danej posesji. Opłaty uiszczane są co miesiąc. Na wysokość opłaty, jaką ma uiścić właściciel nieruchomości, wpływają:

- liczba osób zamieszkujących posesję,
- sposób zbierania śmieci (segregowane lub niesegregowane),
- przysługujące ulgi.

Na terenie Gminy Nadarzyn obowiązuje segregacja odpadów. Mieszkańcy otrzymują cztery worki na śmieci w kolorach żółtym (na papier, plastik, metal), białym (na szkło białe i kolorowe) i czarnym (na odpady zielone). Odpady zmieszane zbierane są w przeznaczonych do tego pojemnikach.

Elektrośmieci i odpady niebezpieczne oddawane są do wyspecjalizowanych punktów odbioru, odpady wielkogabarytowe oraz budowlane do czterech mobilnych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK) lub – w przypadku odpadów wielkogabarytowych – w trakcie cyklicznych akcji (2 razy w ciągu roku) bezpośrednio z posesji.

### **Elektroenergetyka**

Gmina Nadarzyn zasilana jest w energię elektryczną dostarczaną przez Polską Grupę Energetyczną Dystrybucja Spółka Akcyjna (PGE Dystrybucja S.A.). Bezpośrednią obsługą odbiorców zajmuje się PGE Oddział Warszawa Rejon Energetyczny Jeziorna.

Do zakresu zadań PGE Dystrybucja Spółka Akcyjna w stosunku do Gminy Nadarzyn należą modernizacje linii SN w miejscowości Wola Krakowiańska, Młochów, Rozalin, Żabieniec, Urzut, Kostowiec, Nadarzyn. Linie dostarczające energię do odbiorców w Nadarzynie to:

- linie nN 0,4 kV kablowe i napowietrzne zasilająca odbiorców IV, V, VI grupy przyłączeniowej,
- linie SN 15 kV kablowe i napowietrzne.

Linie kablowe typu SN 15 kV stanowią 30% linii na terenie Gminy Nadarzyn, natomiast linie kablowe typu nN 0,4 kV stanowią 32%. Na terenie Gminy Nadarzyn znajdują się stacje napowietrzne (15/0,4 kV – 139 szt) oraz stacje wnetrzowe (15/0,4 kV – 17 szt). Obecnie na obszarze Gminy budowana jest linia wysokiego napięcia WN 110 kV.

### **Zaopatrzenie w gaz sieciowy**

Dostawcą gazu ziemnego jest Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Warszawie. Oddział w Warszawie jest wiodącym dystrybutorem paliwa gazowego w centralnej i północno-wschodniej Polsce. Spółka świadczy usługę transportu paliwa gazowego przedsiębiorstwom, które zajmują się jego sprzedażą oraz realizuje przyłączenia do sieci gazowej. Do kompetencji spółki nie należy sprzedaż gazu ziemnego oraz obsługa bieżących rozliczeń za paliwo gazowe.

Długość sieci gazowniczej przebiegającej przez Gminę wynosi 168 km. Ogólna liczba ludności korzystających z sieci gazowniczej na terenie Gminy Nadarzyn wynosi 9515 osób.



### **Ciepłownictwo**

Na terenie Gminy Nadarzyn nie ma sieci ciepłowniczej. Gospodarstwa domowe korzystają z własnych systemów grzewczych w szczególności: gaz ziemny, energia elektryczna z wykorzystaniem gazu płynnego (LPG), oleju opałowego lub paliw ekologicznych (odnawialnych). Ogrzewanie kominkowe jest dopuszczalne jako dodatkowe źródło wytwarzania ciepła.

### **Telekomunikacja**

Wzdłuż drogi krajowej nr 8 przebiega magistrala telekomunikacyjna światłowodowa, która włączyła Gminę do nowoczesnego krajowego systemu łączności przewodowej. Sieć telekomunikacyjna wraz z nowoczesną centralą cyfrową obejmuje teren całej Gminy i jest sukcesywnie rozbudowywana. Poza tym łączność uzupełnia telefonia komórkowa, a usługi na tym terenie świadczy wielu operatorów.

### **Gospodarka lokalna**

Gmina Nadarzyn, dzięki korzystnemu położeniu w sąsiedztwie Warszawy, posiada potencjalne warunki do szybszego niż obecnie rozwoju społeczno-gospodarczego. Do połowy XX wieku Gmina miała charakter typowo rolniczy, jednak od początku lat sześćdziesiątych XX wieku rozpoczął się szybki rozwój gospodarczy Gminy i stopniowe wyłączanie działek z produkcji rolnej.

Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Urzędzie Gminy Nadarzyn stale rośnie. Pod koniec 2013 roku według Głównego Urzędu Statystycznego na terenie Gminy Nadarzyn zarejestrowanych było 1580 podmiotów gospodarczych. Gmina Nadarzyn należy do gmin o bardzo wysokiej aktywności gospodarczej mierzonej wskaźnikiem liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców. Natomiast wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1000 osób w wieku produkcyjnym wynosi w Gminie Nadarzyn 272,1. Dla porównania w powiecie pruskowskim wynosi on 260,4, w województwie mazowieckim – 209,7, zaś w Polsce – 161,1.

Podmioty gospodarcze w Gminie Nadarzyn zlokalizowane są głównie w sąsiedztwie drogi krajowej nr 8 w miejscowościach: Wolica, Nadarzyn, Stara Wieś, Kajetany, Rusiec, Urzut, Kostowiec. Do najważniejszych zakładów przemysłowych i usługowych funkcjonujących na terenie Gminy zaliczyć można m.in.:

- Maximus – centrum handlowo-usługowe
- Schenker Sp. z o.o.
- Volvo Polska Sp z o.o.
- Uni-Truck Sp. z o.o.
- Mercus Bus Sp. z o.o.
- Man Truck & Bus Sp. z o.o.
- Manroland Polska Sp. z o.o.
- Evobus Polska Sp. z o.o.
- AS Motors Sp. z o.o.
- AS Motors Classic Sp. z o.o.



- Krotoski-Cichy Sp. z o.o. Spółka Komandytowa
- Volkswagen Leasing Polska Sp. z o.o. XXXIV Przedstawicielstwo
- Światowe Centrum Słuchu i Mowy Sp. z o.o.
- Megasystem Sp. z o.o.
- SFM Filtry Łuczak Sp.J.
- Daf Truck Polska Sp. z o.o.
- Euro-Truck Sp. z o.o.

### **Rynek pracy i bezrobocie**

Charakterystyka rynku pracy na obszarze Gminy Nadarzyn jest powiązana zarówno z uwarunkowaniami i charakterem gospodarczym Gminy, jak i z bliskim sąsiedztwem Warszawy. Biorąc pod uwagę wspomniane czynniki, należy podkreślić, że wskaźniki dotyczące rynku pracy odbiegają od przeciętnych wartości w tym zakresie odnotowywanych w skali ogólnokrajowej. Mimo korzystnych uwarunkowań aktualnym pozostaje nadal problem bezrobocia. Na koniec grudnia 2013 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Pruszkowie zarejestrowanych było 5 505 osób bezrobotnych, w tym 2 632 kobiety (47,8% ogółu). Porównując sytuację ze stanem z grudnia 2012 r., kiedy zarejestrowanych było 5 039 osób bezrobotnych, w tym 2 432 kobiety (48,3%), odnotowano wzrost liczby bezrobotnych o 9,2 %.

Bezrobocie w Gminie Nadarzyn dotyka przede wszystkim osoby o niskim poziomie wykształcenia, w grupie wiekowej 35–44 lat, w większości mężczyzn.

### **Działalność rolnicza**

Produkcja rolnicza w Gminie Nadarzyn z każdym rokiem coraz bardziej traci na znaczeniu. W latach dziewięćdziesiątych XX w. rozpoczął się masowy proces odrolniania działek, który trwa do dziś. Wpływ na to miały słabe warunki naturalne niesprzyjające produkcji rolnej oraz dynamiczne przemiany gospodarcze związane z transformacją ustrojową.

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 r. na terenie Gminy było 1043 gospodarstw rolnych, których ogólna powierzchnia wynosiła 3697 ha, w tym 3223 ha użytków rolnych<sup>1</sup>. Struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw rolnych w Gminie Nadarzyn jest gorsza od przeciętnej w województwie mazowieckim. Na jedno gospodarstwo rolne przypada w Gminie od 3 do 4 ha użytków rolnych, zaś w województwie mazowieckim – 7,2 ha. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych w Gminie jest niekorzystna, bowiem dominują gospodarstwa małe do 5 ha – stanowią one aż 84,5% ogółu gospodarstw. Natomiast gospodarstwa powyżej 10 ha (35 sztuk) stanowią zaledwie 3,4% ogółu gospodarstw.

Dominującym typem są gospodarstwa nieprowadzące działalności rolniczej. Jediną formą samoorganizacji rolników jest działająca na obszarze Gminy Spółka Wodna skupiająca użytkowników zmeliorowanych gruntów, których w Gminie jest ponad 80%. Pozostałe mają charakter nieformalnej współpracy producentów. Liczba osób zajmujących się zawodowo rolnictwem ciągle maleje. Najwięcej ludzi pracuje w gospodarstwach małych, do 5 ha. Duże rozdrobnienie gospodarstw indywidualnych oraz dwuzawodowość rolników sprzyjają wielofunkcyjnemu rozwojowi Gminy, uwzględniającemu jednakże zasadę zrównoważonego

<sup>1</sup> Obecnie liczba gospodarstw rolnych wynosi 966, grunty rolne ogółem – 3044 ha, w tym użytki rolne 2044 ha.



rozwoju. W południowej części Gminy istnieje możliwość wprowadzenia zasad ekologizacji produkcji rolnej.

### **Turystyka**

Tereny Gminy Nadarzyn położone są na obszarze atrakcyjnym pod względem turystycznym i rekreacyjnym. Perspektywiczne kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy stwarzają ramy przestrzenne dla jej zrównoważonego rozwoju, w tym rozwoju usług turystyczno-rekreacyjnych. Atrakcyjność turystyczno-rekreacyjna Gminy Nadarzyn wynika z bliskiej odległości od Warszawy i znajdowania się na tym terenie obszarów o walorach przyrodniczo-turystycznych. Położone są one z dala od głównej trasy (droga krajowa nr 8) w rejonie południowym i północnym Gminy. Tereny rekreacyjne zlokalizowano we wsiach Urzut, Rozalin i Krakowiany znajdujących się w pobliżu Lasu Młochowskiego, a także w miejscowościach Strzeniówka i Wolica w północnej części Gminy oraz w Szamotach (blisko rzeki Utraty). Skupiska działek letniskowych znajdują się we wschodniej części Gminy w miejscowościach Kajetany i Walendów położonych nad rzeką Utratą oraz w Starej Wsi i Nadarzynie nad ciekim wodnym Mrówka.

Na terenie Gminy można organizować wycieczki rowerowe, wycieczki piesze, grzybobrania, wędkować (m.in. w stawach w Parku w Młochowie) czy jeździć konno. W miejscowości Paszków znajduje się ośrodek nauki jazdy konnej prowadzony przez Spółdzielnię Studencką „Universitas”. Gmina posiada także warunki sprzyjające rozwojowi agroturystyki i rolnictwa ekologicznego. Na terenie Gminy działa już kilka pięknie położonych gospodarstw agroturystycznych, zlokalizowanych głównie w miejscowościach Młochów, Rusiec i Rozalin.

Dodatkowym atutem Gminy Nadarzyn jest także jej przeszłość historyczna sięgająca XV wieku oraz obiekty dziedzictwa kulturowego, które poprzez podkreślenie ich roli mogą istotnie podnieść wartość turystyczną Gminy. Znajdują się tu dwór, parki i kościoły, a także piesze szlaki turystyczne zlokalizowane w lasach i rezerwatach przyrody. Do innych obiektów objętych ochroną zalicza się m.in. teren byłego Cmentarza Żydowskiego w Kajetanach, Cmentarz Rzymskokatolicki w Nadarzynie, dwór i spichlerz zlokalizowany w Młochowie (dawne Bieliny), folwark w Młochowie (dawny Żabieniec) oraz pozostałości parków w Walendowie i w Ruścu.

### **Mieszkalnictwo**

Na terenie Gminy Nadarzyn występują dwa typy zabudowy:

- różnorodne formy zabudowy jednorodzinnej, także w zorganizowanych osiedlach mieszkalnych,
- dominujące skupiska zabudowy wielorodzinnej związane z dotychczasowymi uspołecznionymi gospodarstwami rolnymi oraz obiektami usług ponadlokalnych – zdrowia, opieki społecznej, edukacji i wspólnot religijnych.

Na terenie Gminy Nadarzyn znajduje się 4209 budynków mieszkalnych o łącznej powierzchni 540 014,7 m<sup>2</sup>. W miejscowości Nadarzyn i w sołectwach zlokalizowanych w północnej części Gminy dominuje zabudowa jednorodzinna i małomiasteczkowa. Pozostałe



tereny (głównie południowa część Gminy) mają charakter typowo wiejski. Na terenie Gminy wydawanych jest rocznie ok. 1000 pozwoleń na budowę, z czego ponad połowa dotyczy zabudowy mieszkaniowej.

### **Edukacja**

Gmina Nadarzyn jest organem prowadzącym 6 szkół i 3 przedszkola, a mianowicie: Szkołę Podstawową im. Witolda Doroszewskiego w Nadarzynie, Szkołę Podstawową w Ruścu, Szkołę Podstawową im. św. Stanisława Kostki w Kostowcu, Szkołę Podstawową im. bł. ks. Bronisława Markiewicza w Woli Krakowiańskiej, Szkołę Podstawową w Młochowie, Publiczne Gimnazjum im. św. Jana Pawła II w Nadarzynie, Przedszkole Publiczne w Nadarzynie, Przedszkole Publiczne w Młochowie i Przedszkole Publiczne w Wolicy.

Na terenie Gminy funkcjonuje szereg placówek niepublicznych, mianowicie 8 przedszkoli i 5 szkół (w tym 2 szkoły językowe). Szkoły gminne współpracują z policją (przygotowanie egzaminu na kartę rowerową i sprawy bezpieczeństwa uczniów), ośrodkiem zdrowia (oświata prozdrowotna), Nadarzyńskim Ośrodkiem Kultury (organizacja imprez szkolnych i wiejskich), Gminnym Ośrodkiem Sportu i klubami sportowymi (organizacja imprez sportowych), Towarzystwem Przyjaciół Dzieci i Ligą Obrony Kraju. Znaczną pomoc niosą również przedsiębiorcy z terenu Gminy, którzy wspierają finansowo szkoły. W Gminie Nadarzyn funkcjonuje też 5 świetlic środowiskowych (w ramach Nadarzyńskiego Ośrodka Kultury).

Gmina posiada dobrze rozwiniętą stronę internetową [www.nadarzyn.pl](http://www.nadarzyn.pl). Od kilkunastu lat ukazuje się bezpłatna gazeta samorządowa „Wiadomości Nadarzyńskie”, której wydawcą jest Urząd Gminy Nadarzyn. Posiada również gminną telewizję ([www.itvnadarzyn.pl](http://www.itvnadarzyn.pl)) oraz prowadzi profil na portalu społecznościowym Facebook ([www.facebook/nadarzyn.pl](http://www.facebook/nadarzyn.pl)).

### **Opieka zdrowotna i socjalna**

Za świadczenie usług podstawowej opieki zdrowotnej na terenie Gminy Nadarzyn odpowiedzialny jest Samodzielny Publiczny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Nadarzynie (ośrodki zdrowia w Nadarzynie i Młochowie). Ponadto na terenie Gminy funkcjonują liczne niepubliczne placówki ochrony zdrowia – lekarze specjaliści i gabinety stomatologiczne.

Na terenie Gminy Nadarzyn zlokalizowane jest także Światowe Centrum Słuchu i Mowy Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu (miejsceowość Kajetany).

W Gminie działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który zajmuje się udzielaniem pomocy finansowej, rzeczowej i usługowej potrzebującym zgodnie z ustawą o pomocy społecznej. Na terenie Gminy funkcjonuje również Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi w Kostowcu oraz Dom Pomocy Społecznej Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi w Kostowcu, a także niepubliczny Dom Dziecka – Dom Miłosierdzia prowadzony przez S.M.B. Miłosierdzia w Walendowie oraz Gminne Ognisko Dziecięco-Młodzieżowe „Tęcza”.



Gminne Ognisko Dziecięco-Młodzieżowe „Tęcza” w Nadarzynie z filią w Młochowie jest placówką wsparcia dziennego i działa na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

### **Upowszechnianie kultury**

Na terenie Gminy Nadarzyn instytucją odpowiedzialną za upowszechnianie kultury jest Nadarzyński Ośrodek Kultury (NOK) funkcjonujący w odrestaurowanym budynku tzw. Zajazdu Nadarzyńskiego. Organizuje on dla mieszkańców imprezy gminne (festyn na rozpoczęcie wakacji, dożynki, itp.), wyjazdy do kina i teatru, jednodniowe wycieczki, wieczory poezji, wernisaże oraz spotkania w ramach Gminnego Klubu Seniora. Dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym odbywają się w Nadarzyńskim Ośrodku Kultury stałe zajęcia w ramach kół plastycznych, muzycznych, teatralnych i recytatorskich. Prężnie działa Dziecięca Formacja Tańca Nowoczesnego, Zespół Tańca Współczesnego, Koło Plastyczne „Akademia Tęczowa”, kółko teatralne dla dzieci oraz kółko recytatorskie dla młodzieży. W okresie ferii zimowych i wakacji Nadarzyński Ośrodek Kultury organizuje dla dzieci wypoczynek na zimowiskach i półkoloniach w – działających na terenie Gminy – świetlicach oraz na koloniach w ciekawych zakątkach kraju.

Kolejną instytucją odpowiedzialną za upowszechnianie kultury jest Biblioteka Publiczna Gminy Nadarzyn wraz z filią w Młochowie. Placówka współużytkuje odrestaurowany budynek Zajazdu Nadarzyńskiego. W Nadarzynie znajduje się wypożyczalnia, czytelnia oraz oddział dla dzieci. Filia w Młochowie również posiada w swych zbiorach księgozbiór przeznaczony dla czytelników w różnym wieku. We wszystkich placówkach biblioteki istnieje możliwość skorzystania z komputera z dostępem do Internetu.

Biblioteka organizuje różnorodne imprezy: konkursy, spotkania autorskie, zajęcia dla seniorów. Placówka w ramach Cyfrowego Archiwum Tradycji Lokalnej gromadzi fotografie oraz dokumenty związane z regionem. Czytelnicy mają możliwość korzystania z katalogu online oraz z Mazowieckiego Systemu Informacji Bibliotecznej. Z myślą o potrzebach mieszkańców, placówka świadczy usługi reprograficzne. Biblioteka ściśle współpracuje z władzami samorządowymi, placówkami oświatowymi oraz fundacjami, np. Fundacją Orange. Priorytetem placówki jest ciągły rozwój, dlatego też biblioteka jest uczestnikiem Programu Rozwoju Bibliotek.

Od 1998 roku na terenie Gminy działa też Orkiestra OSP Nadarzyn, która w 2013 roku otrzymała odznaczenie Zasłużony dla Kultury Polskiej. Obecnie orkiestra liczy 60 muzyków oraz 25 uczniów chcących przystąpić do zespołu. Swoimi występami uświetnia imprezy gminne i tworzy ich oprawę muzyczną, bierze też udział w konkursach oraz paradach w kraju i za granicą. Prowadzi także bezpłatną naukę gry na instrumentach muzycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Orkiestra OSP bierze czynny udział w życiu Gminy.

Gmina nie ma własnego muzeum, ale dzieje Nadarzyna można poznać w Izbach Pamięci prowadzonych przez OSP Nadarzyn oraz przez Gimnazjum w Nadarzynie.





## Sport

Koordinacją działań w zakresie kultury fizycznej i sportu zajmuje się Gminny Ośrodek Sportu. Gmina Nadarzyn posiada obiekt sportowy z bardzo ładną płytą boiska piłkarskiego, który stanowi bazę przygotowawczą dla zespołów piłkarskich, także reprezentacji Polski. Trenowały tu reprezentacje piłkarskie Anglii i Szwajcarii, Legia Warszawa i Polonia Warszawa.

W Gminie funkcjonuje również Hala Widowiskowo-Sportowa przy Gimnazjum. Jest to hala o wymiarach 44 na 24 m (dzielona na trzy pełnowymiarowe sale) i powierzchni użytkowej 2292 m<sup>2</sup> z salą do gimnastyki korekcyjnej, siłownią i sauną oraz zapleczem administracyjnym. Ponadto funkcjonuje również hala sportowa z siłownią, rehabilitacją i zespołem boisk oraz kortami tenisowymi przy Szkole Podstawowej w Nadarzynie.

Na terenie Gminy Nadarzyn działają kluby sportowe, organizacje i związki prowadzące różnorodną pracę szkoleniowo-sportową z dziećmi, młodzieżą i dorosłymi, a mianowicie:

- Gminny Ludowy Klub Sportowy „NADARZYN”,
- Ludowy Klub Sportowy „Orzeł” Nadarzyn,
- Liga Obrony Kraju,
- Sekcja Gminna przy Polskim Związku Wędkarskim w Pruszkowie,
- Szkolny Związek Sportowy.

## Przyznane wyróżnienia i certyfikaty

Gmina Nadarzyn jest dynamicznie rozwijającą się gminą, docenianą od lat na forum ogólnopolskim. Od 1999 roku uczestniczy w ogólnokrajowych rankingach gmin przeprowadzanych między innymi przez „Rzeczpospolitą”, dwutygodnik samorządowy „Wspólnota” oraz Centrum Badań Regionalnych. Gmina obecna jest w „Złotej Setce Samorządów”, a wysokie miejsca zajmowane w tych rankingach i podsumowaniach świadczą o jej stabilnym i trwałym rozwoju.

### Rankingi:

- 10. miejsce w kraju (3. miejsce na Mazowszu) w rankingu „Najlepszych Samorządów” ogłoszonym przez „Rzeczpospolitą”. W tym samym rankingu Gmina Nadarzyn otrzymała tytuł „Najlepszej Gminy w dziedzinie ochrony środowiska” za zajęcie III miejsca w kraju i drugiego na Mazowszu w kategorii gmin, które poniosły największe wydatki na ochronę środowiska (2005 r.).
- 22. miejsce w kraju (2. miejsce na Mazowszu) w zestawieniu miast, gmin i powiatów o najwyższych i najniższych dochodach („Wspólnota” nr 15, z 23 lipca 2005 r.)
- 7. miejsce w skali kraju w rankingu poziomu życia w miastach wojewódzkich, powiatach, małych miasteczkach i gminach wiejskich („Wspólnota”, z 18 września 2005 r.).
- 7. miejsce w skali kraju (2. w woj. mazowieckim) w rankingu ogólnopolskiego tygodnika samorządowego „Wspólnota” (nr 33/831 z 18 sierpnia 2007 r.) na najzamożniejsze polskie samorzady.



- 4. miejsce w ogólnopolskim rankingu samorządów ze względu na ich nadwyżkę operacyjną w 2006 r. (marzec 2008 r.). Wyniki rankingu zostały przedstawione w tygodniku samorządowym „Wspólnota” (nr 9/859).
- 5. miejsce w Rankingu Inwestycyjnym Samorządów za lata 2007–2009 w kategorii gminy wiejskie przeprowadzonym przez pismo „Wspólnota” (Nr 41/995, 9 października 2010 r.).

#### Dyplomy, Wyróżnienia i Certyfikaty:

- „Dyplom Mistrza Zrównoważonego Rozwoju” – za pięcioletnią obecność w Złotej Setce (2004 r.).
- Wizerunek Orła Białego za „Najlepszy Samorząd na Mazowszu” – 2003 r.,
- „Gmina Fair Play” – Certyfikowana Lokalizacja Inwestycji – 2004, 2005, 2006, 2011; W 2006 r. za trzykrotne uzyskanie tego wyróżnienia Gmina Nadarzyn otrzymała tytuł „Złotej Lokalizacji Biznesu”.
- „Przejrzysta Polska” (2006 r.) – gmina Nadarzyn znalazła się w gronie samorządów, które zrealizowały sześć zadań obligatoryjnych i otrzymają certyfikat poświadczający ukończenie akcji społecznej, której celem było promowanie uczciwości i skuteczności w samorządach, poprawa jakości życia publicznego oraz pobudzanie aktywności obywatelskiej.
- „Najlepsza Gmina Wiejska” oraz 16. miejsce w kraju (4. miejsce na Mazowszu) w ogłoszonym przez „Rzeczpospolitą” rankingu. Pod względem dochodów własnych Gmina uplasowała się na 1. miejscu w kraju w swojej kategorii i 2. miejscu w kraju, jeśli weźmiemy pod uwagę także miasta na prawach powiatu oraz gminy miejskie i miejsko-wiejskie.
- „Mazowiecka Gmina Roku” – II miejsce: listopad 2008 r., październik 2010 r.; wyróżnienia: listopad 2009, październik 2011 r.
- „Modernizacja Roku 2009” – Gmina uzyskała wyróżnienie za udział w I etapie Konkursu za restaurację Zespołu Pałacowo-Parkowego w Młochowie.
- „Teraz Polska” – 8. miejsce w rankingu według poziomu rozwoju zrównoważonego gmin wiejskich w 2008 r. Ranking Wydziału Administracji i Nauk Społecznych Politechniki Warszawskiej oraz Fundacji Polskiego Godła Promocyjnego (listopad 2008 r.).
- „Dobrze uczyć i oceniać w szkole samorządowej” (kwiecień 2008 r.) – Gminie Nadarzyn przyznano certyfikat z tytułu uczestnictwa w programie pilotażowym.
- „Najpiękniejsze Parki Mazowsza” (listopad 2009 r.) – wyróżnienie za park w Młochowie w kategorii Park Duży.
- Nagroda „Białego Kruka” Fundacji Promocja Zdrowia dla Wójta Gminy p. Janusza Grzyba (wrzesień 2009).
- „Samorząd Przyjazny Szkole Uczącej się” (październik 2010 r.) – Gmina Nadarzyn znalazła się w gronie 15 wyróżnionych gmin z całej Polski.



- „Sukces mijającej kadencji 2006–2010” (październik 2010 r.) – Wójt Gminy Nadarzyn Janusz Grzyb zajął IV miejsce w kategorii gminy wiejskie w rankingu przeprowadzonym przez pismo „Wspólnota” (Nr 43/997, 23 października 2010 r.).
- „Europejska Gmina, Europejskie Miasto” (3 listopada 2010 r.) – 2. miejsce w woj. mazowieckim w kategorii gmina wiejska (organizatorami rankingu byli między innymi „Dziennik Gazeta Prawna” i Ministerstwo Rozwoju Regionalnego).
- „Sportowa Gmina Roku 2011” – lipiec 2011 r. – Gmina Nadarzyn została wyróżniona za inwestycje w nowoczesną bazę sportową i rekreacyjną oraz skuteczne realizowanie programu rozwoju sportu i rekreacji w gminie.
- „Sportowa Gmina Roku 2013” – 23 maja 2013 r. – Gmina Nadarzyn została uhonorowana wyróżnieniem „Sportowa Gmina” przyznawanym w ramach programu „Budujemy sportowa Polskę” dla samorządów umiejętnie łączących budowę nowoczesnych obiektów sportowych z programem rozwoju sportu i rekreacji w regionie.
- „Sukces mijającej kadencji 2010–2014” (październik 2014 r.) – Gmina Nadarzyn zajęła IV miejsce w kategorii gminy wiejskie w rankingu przeprowadzonym przez pismo „Wspólnota”.

### **Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych**

Gmina Nadarzyn aktywnie działa w sferze pozyskiwania funduszy zewnętrznych. Korzysta nie tylko z możliwości, jakie dają programy unijne (pozyskiwała dotacje już z Programu SAPARD w 2004 r.), ale też z programów ministerialnych, samorządowych czy projektów realizowanych przez fundacje i stowarzyszenia. Kwoty pozyskanych dotacji są adekwatne do możliwości finansowych budżetu. Środki można pozyskać na przedsięwzięcia ujęte w budżecie lub WPF, czyli te, na które są już zabezpieczone środki w budżecie.

Gmina Nadarzyn od lat realizuje wielokierunkowo zadania ważne z punktu widzenia społeczeństwa, które wymagają znacznych nakładów finansowych. Środki w budżecie przeznaczone na inwestycje w kolejnych latach są więc podzielone na te zdywersyfikowane zadania. Z tego powodu wielkość dotacji, o które Gmina może aplikować, jest proporcjonalna do środków przeznaczonych na poszczególne zadania. Istotną cechą pozyskanych dotacji jest ich różnorodność i duża liczba.

Instytucje, z którymi Gmina Nadarzyn współpracowała w celu uzyskania dotacji, to między innymi:

- Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego
- Fundacja PZU
- Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży
- Ministerstwo Sportu i Turystyki
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- Mazowiecki Urząd Wojewódzki
- Bank Gospodarstwa Krajowego
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Chełmońskiego”



Wiele projektów inwestycyjnych i pozainwestycyjnych realizowanych w Gminie Nadarzyn dofinansowanych jest z funduszy zewnętrznych. Dzięki efektywności działań podejmowanych przez Gminę w tym zakresie często kwota dofinansowania przekracza połowę kosztów danej inwestycji. Poniższa tabela zawiera zestawienie zrealizowanych projektów, które uzyskały dofinansowanie zewnętrzne

Cel, na jaki uzyskano dofinansowanie	Program, z którego uzyskano dofinansowanie	Rok przyznania dofinansowania	Kwota dofinansowania
Rozbudowa i przebudowa istniejącego budynku Szkoły Podstawowej w Nadarzynie	Samorządowy Instrument Wsparcia Rozwoju Mazowsza - komponent B	2007	50.000,00
Rozbudowa budynku Szkoły Podstawowej w Woli Krakowiańskiej o salę gimnastyczną z zapleczem	Samorządowy Instrument Wsparcia Rozwoju Mazowsza – komponent D	2007	30.000,00
Budowa hali sportowej i terenowych urządzeń sportowych przy szkole Podstawowej w Nadarzynie	Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej	2007	400.000,00
Doposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w Nadarzynie	Samorządowy Program Wsparcia Ochotniczych Straży Pożarnych w Woj. Mazowieckim	2007	12.128,00
Doposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w Młochowie	Samorządowy Program Wsparcia Ochotniczych Straży Pożarnych w Woj. Mazowieckim	2007	9.450,00
		<b>2007</b>	<b>501.578,00</b>
Rozbudowa budynku Szkoły Podstawowej w Woli Krakowiańskiej o salę gimnastyczną z zapleczem	Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej	2008	200.000,00
Doposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w Młochowie	Samorządowy Program Wsparcia Ochotniczych Straży Pożarnych w Woj. Mazowieckim	2008	11.480,00
Doposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w Nadarzynie	Samorządowy Program Wsparcia Ochotniczych Straży Pożarnych w Woj. Mazowieckim	2008	11.235,00
Zakup instrumentów muzycznych – Orkiestra OSP Nadarzyn	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	2008	24.855,50
Remont sali gimnastycznej z zapleczem w Szkole	Samorządowy Instrument Wsparcia	2008	30.000,00



Cel, na jaki uzyskano dofinansowanie	Program, z którego uzyskano dofinansowanie	Rok przyznania dofinansowania	Kwota dofinansowania
Podstawowej w Nadarzynie	Rozwoju Mazowsza – komponent D		
Remont łazienek i placu zabaw w Przedszkolu Publicznym w Nadarzynie	Samorządowy Instrument Wsparcia Rozwoju Mazowsza - komponent B	2008	50.000,00
Zajęcia wyrównawcze, pomoc psychologiczna, dla uczniów Szkoły Podstawowej w Ruścu	POKL, Priorytet IX, dz. 9.1.2	2008	102.096,90
		<b>2008</b>	<b>429.667,40</b>
		<b>narastająco</b>	<b>931.245,40</b>
Prace remontowe na kwaterze polowej na cmentarzu parafialnym w Nadarzynie	Mazowiecki Urząd Wojewódzki	2009	15.000,00
ciężki sprzęt ratownictwa drogowego firmy HOLMATRO OSP Nadarzyn	Samorządowy Program Wsparcia Ochotniczych Straży Pożarnych w Woj. Mazowieckim	2009	38.475,00
Kompleks boisk Orlik przy SP Kostowiec	Urząd Marszałkowski WM do programu „Moje Boisko Orlik 2012” Ministerstwo Sportu i Turystyki	2009	640.000,00
Stolarka okienna Przedszkole Publiczne w Nadarzynie	Samorządowy Program Wsparcia Rozwoju Mazowsza – komponent B	2009	50.000,00
Rewitalizacja Parku w Młochowie	RPO WM, priorytet VI, działanie 6.1	2009	5.999.766,42
Zajęcia wyrównawcze, wsparcie specjalistyczne, dla uczniów Szkoły Podstawowej w Młochowie	Program Operacyjny Kapitał Ludzki, priorytet IX, dz. 9.1.2	2009	101.705,50
Studia i szkolenia dla kadry pedagogicznej w Szkole Podstawowej w Młochowie	Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, priorytet IX, działanie 9.4	2009	59.040,50
Wyposażenie placówek oświatowych w pracownie komputerowe	Regionalnego Programu Operacyjnego, priorytet II, działanie 2.1	2009	468.655,15
		<b>2009</b>	<b>7.372.642,57</b>
		<b>narastająco</b>	<b>8.303.887,97</b>
Budowa budynków z lokalami socjalnymi w Walendowie	Bank Gospodarstwa Krajowego z Funduszu Dopłat	2010	627.392,60



Cel, na jaki uzyskano dofinansowanie	Program, z którego uzyskano dofinansowanie	Rok przyznania dofinansowania	Kwota dofinansowania
Budowa oczyszczalni i kanalizacji w Wolicy	Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich	2010	4.000.000,00
„Zagrajmy o sukces” – Gimnazjum	POKL, wniosek system. 9.1.2	2010	16.300,00 900,00
		<b>2010</b>	<b>4.644.592,60</b>
		<b>narastająco</b>	<b>12.948.480,57</b>
Motopompa	Urząd Marszałkowski	2011	7.000,00
Ognisko „Tęcza” – zajęcia	Fundacja Dzieci i Młodzieży	2011	15.000,00
Animator	SZS	2011	8.000,00
Program wyrównywania szans „Stanowcze nie stagnacji” SP Wola Krakowiańska	POKL, dz. 9.1.2	2011	150.544,00
		<b>2011</b>	<b>180.544,00</b>
		<b>narastająco</b>	<b>13.129.024,57</b>
„Orlik” w Młochowie	Urząd Marszałkowski Ministerstwo Sportu i Turystyki PROW	2012	333.000,00 333.000,00 500.000,00
Kwatera polowa, obelisk	Mazowiecki Urząd Wojewódzki	2012	20.000,00
Instrumenty dla orkiestry	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	2012	20.000,00
Animatorzy „Orlików”	SZS	2012	2x8x1000 = 16.000,00
Samochód strażacki	NFOŚiGW 150.000 WFOŚiGW 150.000 Samorząd Województwa Mazowieckiego 80.000 KSRG 100.000 ZUS Komendant Główny PSP 100.000 środki własne 149.000	2012	580.000,00
Zajęcia dodatkowe dla dwóch grup w SP Rusiec i jednej grupy w SP Kostowiec „Dziecięca Akademia Przyszłości”	POKLdz.9.1.2 + Urząd Marszałkowski	2012/2013	54.072,00
Zajęcia wyrównawcze – indywidualizacja nauczania w klasach I–III pięciu szkół podstawowych w Gminie.	POKL, dz. 9.1.2	2012/2013	157.407,84
		<b>2012</b>	<b>2.013.479,84</b>
		<b>narastająco</b>	<b>15.142.504,41</b>



Cel, na jaki uzyskano dofinansowanie	Program, z którego uzyskano dofinansowanie	Rok przyznania dofinansowania	Kwota dofinansowania
„Dobry start szansą na sukces”			
Hala przy PP w Nadarzynie	LGD, PROW „Odnowa i rozwój wsi”	2013	500.000,00
Plac zabaw przy SP Rusiec	LGD PROW „Mały projekt”	2013	22.560,00
Instrumenty dla orkiestry	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	2013	40.000,00
Skwer Lipowa	Urząd Marszałkowski Ministerstwo Sportu i Turystyki	2013	90.000,00
Animatory „Orlików”	SZS 2x8x1000	2013	16.000,00
Zajęcia wyrównawcze dla uczniów kl. I–III „Dobry start – kontynuacja”	POKL 9.1.2	2013/2014	224.981,80
Zajęcia wyrównawcze SP Nadarzyn, klasy IV–VI „Dać szansę na przyszłość”	POKL 9.1.2	2013-2015	172.670,00
Doposażenie sali widowiskowej NOK w sprzęt oświetleniowy i sterujący	PROW „Mały projekt”	2013	17.300,00
		<b>2013</b>	<b>1.083.511,80</b>
		<b>narastająco</b>	<b>16.226.016,21</b>
Remont świetlicy Rozalin	PROW „Odnowa wsi”	2014	50.000,00
Wystawa i książka	PROW „mały projekt”	2014	32.440,00
Animatory „Orlików”	SZS 2x8x1000	2014	16.000,00
Wyposażenie placu zabaw w Wolicy	PROW „Mały projekt”	2014	25.000,00
Budowa placu zabaw i siłowni Stara Wieś	PROW „Mały projekt”	2014	25.000,00
„Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w Gminie Nadarzyn”	POIG, dz. 8.3	2014–2015	866.890,00
Zajęcia wyrównawcze „Moja przyszłość”	POKL 9.1.2	2014/2015	98.040,00



<b>Cel, na jaki uzyskano dofinansowanie</b>	<b>Program, z którego uzyskano dofinansowanie</b>	<b>Rok przyznania dofinansowania</b>	<b>Kwota dofinansowania</b>
Termomodernizacja SP Kostowiec	RPO 4.3	2014/2015	818.701,77





## CZEŚĆ II

# UWARUNKOWANIA I PROBLEMY ROZWOJU GMINY NADARZYN

Ocena stanu istniejącego w Gminie Nadarzyn oraz postulaty i wnioski zgłoszone do Strategii stały się merytoryczną podstawą do:

PO PIERWSZE - wskazania kluczowych zewnętrznych uwarunkowań, czyli zdarzeń, zjawisk, tendencji i procesów mających miejsce w otoczeniu oraz wpływających pozytywnie lub negatywnie na dalszy rozwój Gminy (obecnie lub w przyszłości), czyli zaprezentowanie jej szans i zagrożeń rozwojowych<sup>2</sup>,

PO DRUGIE - identyfikacji podstawowych wewnętrznych uwarunkowań jej dalszego rozwoju, wynikających z obecnej sytuacji w sferze społecznej, gospodarczej, ekologicznej, przestrzennej i dziedzictwa kulturowego, czyli przedstawienie silnych i słabych stron Gminy (jest to samoocena stanu istniejącego)<sup>3</sup>,

PO TRZECIE - wskazania głównych problemów dalszego rozwoju Gminy, które wymagają podjęcia określonych działań naprawczych.

### 1. Uwarunkowania zewnętrzne - szanse i zagrożenia w otoczeniu Gminy

Analiza uwarunkowań zewnętrznych zorientowana była na otoczenie Gminy Nadarzyn. Skala i tempo jej rozwoju, a tym samym poziom zaspokojenia zbiorowych potrzeb mieszkańców są bowiem w bardzo dużym stopniu zależne od otoczenia, które oddziałuje na nią, wywierając stały wpływ – pozytywny lub negatywny. Oddziaływania te tworzą uwarunkowania

<sup>2</sup> Przez **szansę** należy rozumieć czynniki, zdarzenia, okoliczności, zjawiska i procesy występujące w otoczeniu gminy (powiatowym, wojewódzkim, krajowym i międzynarodowym), które mają korzystny (pozytywny) wpływ na jej obecne funkcjonowanie i dalszy rozwój. Szanse sprzyjają więc rozwojowi gminy. Przez **zagrożenie** należy rozumieć uzasadnione zjawisko, okoliczność, zdarzenie lub proces występujący w otoczeniu gminy (powiatowym, wojewódzkim, krajowym i międzynarodowym), które mają niekorzystny (negatywny) wpływ na jej obecne funkcjonowanie i dalszy rozwój. Zagrożenia stanowią więc bariery, utrudnienia w rozwoju gminy. Mogą być także przyczyną poniesienia dodatkowych kosztów związanych z jej bieżącym funkcjonowaniem i dalszym rozwojem (np. dopłata z budżetu gminy do oświaty, bowiem przekazywana subwencja oświatowa nie pokrywa pełnych kosztów, dopłata do remontów dróg powiatowych).

<sup>3</sup> Przez **silne strony** należy rozumieć szeroko rozumiane walory i zasoby gminy. Ponadto zaliczyć do nich można również umiejętności władz gminy w zakresie zarządzania, tworzenia lokalnego klimatu dla przedsiębiorczości w celu stymulowania i wspierania rozwoju gospodarki lokalnej, współpracy z organizacjami pozarządowymi, aktywności w pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych na realizację różnego rodzaju przedsięwzięć o charakterze publicznym. Z kolei **słabe strony** są konsekwencją ograniczeń (niedoborów) szeroko rozumianych walorów i zasobów gminy. Duża liczba słabych stron gminy osłabia jej zdolność do konkurowania z innymi w pozyskaniu inwestorów, nowych mieszkańców i turystów oraz zewnętrznych środków finansowych, a także ogranicza skalę i dynamikę jej dalszego rozwoju.



zewewnętrzne (aktualne i przewidywane w przyszłości) w postaci zestawu szans i zagrożeń dla bieżącego funkcjonowania i dalszego rozwoju Gminy Nadarzyn.

Władze Gminy Nadarzyn mają ograniczony wpływ na to, co się dzieje w jej otoczeniu międzynarodowymi i krajowym. Mogą jedynie systematycznie monitorować zmiany w nim zachodzące, co umożliwi z jednej strony maksymalne wykorzystywanie pojawiających się szans dla zdynamizowania rozwoju, z drugiej zaś minimalizowanie zagrożeń, które mogą mieć negatywny wpływ na skalę i tempo rozwoju Gminy Nadarzyn (jest to swoista „ochrona” przed niesprzyjającym otoczeniem).

Syntetyczne zestawienie kluczowych szans i zagrożeń rozwoju Gminy Nadarzyn można przedstawić następująco:

<p style="text-align: center;"><b>KLUCZOWE SZANSE ROZWOJOWE GMINY NADARZYN TKWIĄCE W JEJ OTOCZENIU (obecne i potencjalne) – czynniki stymulujące i wspierające dalszą poprawę warunków życia mieszkańców i funkcjonowania podmiotów gospodarczych</b></p>
<p style="text-align: center;"><b>Otoczenie międzynarodowe i ogólnokrajowe</b></p>
<p>Trwały i dynamiczny rozwój gospodarczy Polski. Systemowa pomoc i wsparcie ze strony Rządu RP dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Preferencyjne kredyty i ulgi podatkowe dla przedsiębiorców zwiększających zatrudnienie.</p>
<p>Maksymalne wykorzystanie przez Polskę pomocy finansowej Unii Europejskiej (kwoty przeznaczonej dla naszego kraju) z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oraz innych zagranicznych instrumentów wsparcia finansowego. Zmiany legislacyjne i formalno-proceduralne upraszczające procedury ubiegania się o środki pomocowe Unii Europejskiej.</p>
<p>Stabilne podstawy ustrojowo-prawne funkcjonowania samorządu terytorialnego. Decentralizacja finansów publicznych oraz stabilne „reguły gry” w zakresie finansowania jednostek samorządu terytorialnego z budżetu państwa.</p>
<p>Znacząca poprawa stanu środowiska przyrodniczego (osiągnięcie norm ekologicznych obowiązujących w Unii Europejskiej). Zmiany procesów produkcyjnych (nowoczesne i bezpieczne ekologicznie technologie) oraz minimalizacji zużycia surowców naturalnych i emisji zanieczyszczeń do środowiska przyrodniczego, a także racjonalna gospodarka odpadami stałymi (recykling).</p>
<p>Preferencje kredytowo-podatkowe dla ludności budującej domy jednorodzinne i mieszkania. Rządowe programy wsparcia budowy mieszkań komunalnych.</p>
<p>Zwiększenie nakładów finansowych z budżetu państwa na edukację (do min. 4% PKB – jest to minimalny standard określony przez UNESCO) i ochronę zdrowia (składka na ubezpieczenia zdrowotne 10%) oraz pomoc społeczną (przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej).</p>



Wzrost poziomu wykształcenia społeczeństwa polskiego oraz kształcenie zgodnie z potrzebami nowoczesnej i innowacyjnej gospodarki, w tym szeroko rozumianych usług.

Poprawa stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz aktywne zwalczanie patologii społecznych.

Rozwój współpracy sektora publicznego (państwowego i samorządowego) z organizacjami pozarządowymi (fundacje, stowarzyszenia). Wspieranie rozwoju wolontariatu jako formy pomocy osobom i rodzinom znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Budowa sieci autostrad i modernizacja dróg krajowych.

### Otoczenie wojewódzkie, powiatowe i warszawskie

Budowanie ładu przestrzennego w obszarze aglomeracji warszawskiej poprzez tworzenie harmonijnych struktur przestrzennych uwzględniających wszelkie wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe i estetyczne.

Duży potencjał gospodarczy, intelektualny, kapitałowy i instytucjonalny Warszawy. Stolica jako miejsce pracy i korzystania z szeroko rozumianych usług dla mieszkańców gmin ościennych (edukacja, ochrona zdrowia, kultura, sport).

Duża aktywność i przedsiębiorczość mieszkańców aglomeracji warszawskiej. Relatywnie wysoki poziom wykształcenia mieszkańców i duże zasoby siły roboczej o zróżnicowanych kwalifikacjach. Duży potencjał instytucji otoczenia biznesu, stymulujący rozwój gospodarczy.

Rozbudowa oraz modernizacja dróg wojewódzkich i powiatowych. Szczególnie budowa obwodnicy Raszyna i Janek, tj. Trasy Salomea–Wolica i rozbudowa drogi krajowej nr 8 do parametrów drogi ekspresowej.

Aktywna i partnerska współpraca gmin wchodzących w skład aglomeracji warszawskiej, w tym m.st. Warszawy z gminami ościennymi przy rozwiązywaniu wspólnych problemów.

**KLUCZOWE ZAGROŻENIA ROZWOJOWE GMINY NADARZYN TKWIĄCE W JEJ OTOCZENIU (obecne i potencjalne) – czynniki ograniczające i hamujące dalszą poprawę warunków życia mieszkańców i funkcjonowania podmiotów gospodarczych**

### Otoczenie międzynarodowe i ogólnokrajowe

Zjawiska recesyjne w polskiej gospodarce – kryzys gospodarczy.

Niewykorzystanie pomocy finansowej Unii Europejskiej przeznaczonej dla Polski (fundusze strukturalne i Fundusz Spójności) – bariery biurokratyczne i skomplikowane procedury (czaso- i kosztochłonne) w pozyskiwaniu tych środków.

Brak systemowych rozwiązań w sektorze gospodarczym, ułatwiających zakładanie i wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw oraz wdrażania innowacji. Brak



aktywnej polityki państwa w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy. Zbyt małe środki z budżetu państwa na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu.

Wzrastająca skala i zakres zadań samorządu gminnego bez zagwarantowania odpowiednich środków finansowych z budżetu państwa – powoduje to wzrost dopłat z budżetów gmin do zadań, które winny być finansowane z budżetu państwa (edukacja, ochrona zdrowia, pomoc społeczna).

Wzrost zjawiska ubóstwa ekonomicznego w społeczeństwie polskim – pauperyzacja osób i rodzin, co prowadzi do ich wykluczenia społecznego. Zbyt małe środki finansowe z budżetu państwa na pomoc społeczną.

Wzrost przestępczości i innych przejawów patologii społecznej przy jednoczesnym utrzymywaniu poziomu niedofinansowania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne (policja, straż pożarna) oraz wymiaru sprawiedliwości (sądy i prokuratura). W społecznym odczuciu występuje obecnie duże zagrożenie bezpieczeństwa publicznego. Dotyczy to zarówno przestępstw popełnianych wobec osób i rodzin, jak i wobec ich mienia.

Niedostateczny poziom nakładów finansowych na oświatę i wychowanie z budżetu państwa. Spadek realnej wartości subwencji oświatowej powoduje konieczność coraz większego dofinansowywania oświaty z budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Pogorszenie dostępności do świadczeń medycznych w odczuciu społecznym, zwłaszcza usług o charakterze specjalistycznym (wizyty u lekarzy specjalistów, specjalistyczne badania diagnostyczne, opieka szpitalna).

### **Otoczenie wojewódzkie, powiatowe i warszawskie**

Niska i stale pogarszająca się jakość infrastruktury drogowej oraz niewystarczająca przepustowość głównych osi transportowych, duże braki w budowie obwodnic terenów zurbanizowanych i tras szybkiego ruchu.

Postępująca żywiolowo urbanizacja terenów cennych przyrodniczo, nieuzbrojonych w infrastrukturę techniczną, w obszarze metropolitalnym Warszawy.

Utrzymujący się niski stopień odzysku odpadów oraz negatywny wpływ nieprawidłowej gospodarki odpadami na jakość wód i gleb oraz walory krajobrazu.

Brak skutecznych rozwiązań w zakresie gospodarki przestrzennej, konflikty społeczne i ekologiczne związane z istniejącymi i planowanymi ciągami transportowymi oraz degradacja krajobrazu spowodowana m.in. nadmierną presją urbanizacyjną.

Zły stan techniczny dróg kołowych przebiegających przez teren powiatu pruszkowskiego. Niedostatecznie rozwinięta komunikacja publiczna między poszczególnymi gminami (tzw. komunikacja poprzeczna).



## 2. Uwarunkowania wewnętrzne – silne i słabe strony Gminy

Analiza wewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gminy Nadarzyn zorientowana była na jej własne zasoby (społeczne, gospodarcze, infrastrukturalne, przestrzenne, ekologiczne, finansowe), które z jednej strony wpływają na jakość życia obecnych mieszkańców i funkcjonowania zlokalizowanych już przedsiębiorców, z drugiej zaś strony determinują poziom jej atrakcyjności lokalizacyjnej dla potencjalnych mieszkańców i podmiotów gospodarczych w przyszłości.

Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju składają się z zestawu silnych i słabych stron Gminy Nadarzyn. Ich enumeracja jest swoistą „samooceną” osiągniętego dotąd poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, a także wskazuje na jej potencjał rozwojowy i główne problemy wymagające podjęcia działań naprawczych. Była ona prowadzona w sferach: powiązań z otoczeniem, ludnościowej, ekologicznej, gospodarczej, infrastruktury technicznej i społecznej oraz zagospodarowania przestrzennego, a także współpracy Gminy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami oraz współpracy międzynarodowej Gminy.

Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju Gminy Nadarzyn w kategoriach silnych i słabych stron przedstawiają się następująco:

<b>SILNE STRONY GMINY NADARZYN (czynniki stymulujące i wspierające jej dalszy rozwój społeczno-gospodarczy)</b>	<b>SŁABE STRONY GMINY NADARZYN (czynniki ograniczające i hamujące jej dalszy rozwój społeczno-gospodarczy)</b>
<b>Sfera powiązań Gminy z otoczeniem</b>	
Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie Warszawy (tzw. renta położenia).	Komunikacja z sąsiednimi obszarami, w tym z Warszawą, realizowana jest wyłącznie przez transport samochodowy (osobowy i publiczny). Brak komunikacji szynowej.
Korzystne położenie Gminy w transeuropejskim korytarzu transportowym Zachód–Wschód.	
<b>Sfera ludnościowa</b>	
Stały wzrost liczby mieszkańców Gminy – utrzymujące się dodatnie saldo migracji.	Słaby związek emocjonalny ludności napływowej z Gminą (brak „tożsamości lokalnej”).
Korzystna struktura ludności – przewaga ludności w wieku produkcyjnym.	
Stopniowy wzrost aktywności obywatelskiej mieszkańców.	
<b>Sfera ekologiczna</b>	



<b>SILNE STRONY GMINY NADARZYN (czynniki stymulujące i wspierające jej dalszy rozwój społeczno-gospodarczy)</b>	<b>SŁABE STRONY GMINY NADARZYN (czynniki ograniczające i hamujące jej dalszy rozwój społeczno-gospodarczy)</b>
Obszar Gminy ważnym ogniwem przyrodniczym aglomeracji warszawskiej.	Brak postaw proekologicznych wśród części mieszkańców Gminy.
Gmina posiada tereny cenne pod względem przyrodniczym.	Zaśmiecanie terenów cennych przyrodniczo i przydrożnych oraz „dzikie” wysypiska śmieci.
<b>Sfera gospodarcza</b>	
Relatywnie niski poziom rejestrowanego bezrobocia.	Niewystarczająco rozbudowana baza turystyczno-rekreacyjna.
Duża ilość i różnorodność podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Gminy.	Niewystarczający system informacji turystycznej.
Duża ilość terenów inwestycyjnych na obszarze Gminy i konsekwentna realizacja przez władze Gminy polityki proinwestycyjnej.	Niewystarczająca oferta kierowana do turysty weekendowego.
<b>Sfera infrastruktury technicznej</b>	
Dobrze rozwinięta sieć infrastruktury telekomunikacyjnej i gazu sieciowego.	Niewydolność sieci energetycznej w części Gminy spowodowana szybkim rozwojem terenów mieszkaniowych.
Systematyczna rozbudowa sieci wodociągowej.	Niewystarczający dostęp do infrastruktury technicznej w związku z szybkim rozwojem terenów mieszkaniowych.
Dobrze rozwinięta i ciągle rozbudowywana sieć budynków użyteczności publicznej (w tym infrastruktura oświatowa).	Ograniczona dostępność do komunikacji publicznej w części miejscowości.
Ciągle powiększający się pakiet usług medycznych i rozbudowa infrastruktury zdrowotnej.	Brak ścieżek rowerowych na terenie Gminy i chodników w części miejscowości.
Możliwość współdziałania z inicjatywami sąsiadujących gmin w kontekście rozbudowy sieci komunikacyjnej.	Zbyt mała liczba bezkolizyjnych skrzyżowań i przejść dla pieszych.
Wpłatanie gminnych odcinków ciągów pieszych i drogowych w istniejącą i rozwijającą się strukturę komunikacyjną wyższego rzędu.	Nadmierne obciążenie dróg lokalnych.



<b>SILNE STRONY GMINY NADARZYN</b> <b>(czynniki stymulujące i wspierające jej dalszy rozwój społeczno-gospodarczy)</b>	<b>SŁABE STRONY GMINY NADARZYN</b> <b>(czynniki ograniczające i hamujące jej dalszy rozwój społeczno-gospodarczy)</b>
Połączenie Gminy z Warszawą rozbudowaną siecią komunikacji publicznej.	
Systematycznie uzupełnianie planów przestrzennych na terenie Gminy.	
Budowa nowych obiektów sportowych i rozbudowa istniejących.	
<b>Sfera infrastruktury społecznej</b>	
Relatywnie dobre warunki wychowania i nauczania w gminnych placówkach oświatowych.	Niedobór mieszkań komunalnych. Istniejące zasoby w złym stanie technicznym.
Aktywne wspieranie przez Gminę polityki prospołecznej.	Brak świetlic wiejskich w części miejscowości.
Rozbudowana sieć niepublicznych placówek oświatowych.	Brak publicznego żłobka.
Funkcjonowanie Orkiestry OSP.	
Poprawa warunków lokalowych instytucji publicznych.	
Funkcjonowanie pięciu świetlic gminnych.	
Rewitalizacja terenów zielonych.	
Prowadzenie bezpłatnych zajęć wyrównawczych w większości placówek oświatowych.	
Nowoczesne wyposażenie placówek oświatowych.	
Realizacja licznych projektów oświatowych i edukacyjnych (obecnie 26).	
<b>Sfera porządku publicznego</b>	
Istnienie i działalność Straży Gminnej.	
Wspieranie działań policji i współpraca między policją i strażą gminną.	
<b>Sfera finansowa</b>	



SILNE STRONY GMINY NADARZYN (czynniki stymulujące i wspierające jej dalszy rozwój społeczno-gospodarczy)	SŁABE STRONY GMINY NADARZYN (czynniki ograniczające i hamujące jej dalszy rozwój społeczno-gospodarczy)
Wysoka kwota dochodów z tytułu podatków i opłat oraz udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa. Wysoki odsetek podmiotów płacących CIT.	Wiele osób zamieszkujących Gminę nie odprowadza podatków do US w Pruszkowie.
<b>Sfera administracji samorządowej</b>	
Wysoko wykwalifikowana kadra pracująca w Urzędzie Gminy i gminnych jednostkach organizacyjnych.	Niepełna informatyzacja Urzędu Gminy.
Wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań obsługi administracyjnej.	Niedostateczne wdrożenie idei e-urzędu.
Aktywna promocja Gminy.	Brak wypromowanej rozpoznawalnej marki Gminy Nadarzyn, w tym brak flagi gminy.

### 3. Identyfikacja głównych problemów rozwojowych Gminy

Diagnoza stanu istniejącego oraz analiza uwarunkowań rozwojowych, a zwłaszcza zagrożeń tkwiących w otoczeniu i słabych stron Gminy Nadarzyn umożliwiła zdefiniowanie strategicznych problemów dalszego jej rozwoju. Wychodząc od definicji problemu jako „zadania danego do rozwiązania (wykonania)”, wskazano na te z nich, które powodują obecnie lub powodować będą w przyszłości powstawanie barier rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy, a w konsekwencji rzutować na środowisko życia i pracy mieszkańców oraz funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Problemy rozwojowe są więc określonymi uciążliwościami, których usunięcie lub co najmniej złagodzenie ich negatywnych skutków wymaga podjęcia określonych działań naprawczych (w wielu przypadkach długookresowych).

Należy kolejny raz podkreślić, że Gmina Nadarzyn wchodzi w skład aglomeracji warszawskiej, czyli obszaru charakteryzującego się – w ostatnich kilkunastu latach – największą w kraju dynamiką rozwoju społeczno-gospodarczego. Jednak rozwój ten nie przebiegał w sposób harmonijny, przede wszystkim w strefie podmiejskiej Warszawy. W konsekwencji doprowadził do powstania i pogłębiania się szeregu negatywnych zjawisk, a mianowicie:

- dużej presji inwestycyjnej w strefie podmiejskiej Warszawy na terenach nieuzbrojonych w infrastrukturę techniczną,
- pogarszającej się wydolności układu komunikacyjnego w postaci braku rozwiązań obwodowych, zbyt małej liczby przepraw mostowych przez Wisłę, niewystarczającej





ilości powiązań komunikacyjnych wewnątrz aglomeracji warszawskiej, a zwłaszcza w relacji Warszawa – strefa podmiejska,

- niewydolności sieci energetycznej spowodowanej szybkim rozwojem terenów mieszkaniowych;
- gwałtownie rosnącego obciążenia istniejącej infrastruktury technicznej związanego z rozbudową osiedli mieszkalnych i terenów inwestycyjnych,
- natężenia ruchu zarówno samochodowego, jak i pieszego, które może być powodem wypadków,
- naruszenia równowagi środowiska naturalnego z powodu rozwoju gospodarczego i postępującej urbanizacji.

Wymienione wyżej problemy dotyczą również Gminy Nadarzyn, która charakteryzuje się dynamicznym rozwojem osadnictwa i działalności gospodarczej, za którym nie nadąża rozwój infrastruktury technicznej, w tym służącej ochronie środowiska przyrodniczego. Problem stanowią także pogłębiające się trudności komunikacyjne w relacji Gmina – otoczenie, a zwłaszcza powiązania drogowe z Warszawą.

Potrzeby infrastrukturalne znacznie przekraczają możliwości finansowe budżetu Gminy, dlatego też konieczne będzie ubieganie się o środki zewnętrzne, w tym z funduszy pomocowych Unii Europejskiej. Do głównych problemów infrastrukturalnych Gminy Nadarzyn zaliczyć należy:

- gwałtownie rosnące obciążenie istniejącej infrastruktury technicznej związane z rozbudową osiedli mieszkalnych i terenów inwestycyjnych,
- niedostateczną ilość energii elektrycznej dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców i podmiotów gospodarczych oraz brak rezerwy mocy elektrycznej,
- brak bezkolizyjnych powiązań lokalnego ruchu kołowego,
- niezadowalający stan techniczny oraz liczba dróg gminnych w miarę przekształcania się typu zabudowy z wiejskiego w zabudowę o charakterze osiedlowym,
- brak ścieżek rowerowych umożliwiających bezkolizyjne poruszanie się na rowerach zarówno mieszkańcom, jak i turystom.

Z kolei do najważniejszych negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej Gminy Nadarzyn należą m.in.:

- konieczność godzenia często sprzecznych interesów pomiędzy dalszym rozwojem gospodarczym a wymogami ochrony cennych walorów i zasobów środowiska przyrodniczego,
- kryzys gospodarczy
- rosnące obciążenie budżetu Gminy kosztami wynikającymi z poszerzenia katalogu zadań.

Do najważniejszych problemów Gminy Nadarzyn związanych ze sferą społeczną możemy zaliczyć:

- brak „tożsamości lokalnej” napływowego części mieszkańców Gminy,
- wzrost liczby osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.



## **Część III**

### **Cele rozwoju Gminy Nadarzyn**

#### **1. Wielokierunkowy i stabilny rozwój jako podstawa działań planistycznych i wykonawczych**

Władze Gminy Nadarzyn przy formułowaniu celów rozwoju kierowały się zasadą wielokierunkowego i stabilnego rozwoju. Ta zasada będzie również przestrzegana na etapie realizacji ustaleń strategicznych oraz opracowywania innych dokumentów planistycznych. Wdrażanie tej zasady musi dokonywać się przy respektowaniu realiów społecznych i ekonomicznych, w tym finansowych. Wielosektorowy i stabilny rozwój Gminy Nadarzyn stanowi podstawowe kryterium, którym kierować się będą władze Gminy.

Dodatkowo Gmina będzie brała pod uwagę zasadę zrównoważonego rozwoju w celu ochrony swych walorów przyrodniczych. Skuteczne wdrażanie w życie zasady zrównoważonego rozwoju w Gminie Nadarzyn będzie wymagało systematycznej edukacji ekologicznej mieszkańców, przede wszystkim najmłodszego pokolenia – ciągłej pracy nad wzrostem ich świadomości ekologicznej i społecznej, a w konsekwencji zwiększenia ich poczucia odpowiedzialności za sprawę środowiska lokalnego.

#### **2. Zasady i przesłanki formułowania celów rozwoju**

Działania władz Gminy Nadarzyn na rzecz jak najlepszego zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców składają się łącznie na wspólną cechę planowości podejmowanych działań. Dotyczy to zarówno działań o charakterze krótkookresowym (rocznym), średniookresowym (kadencyjnym), jak i długookresowym (perspektywicznym, obejmującym kilka następnych kadencji). Takie postępowanie jest zgodne z zasadą racjonalnego gospodarowania polegającą „na maksymalizacji efektów z wydatkowanych nakładów finansowych lub minimalizacji nakładów finansowych na uzyskanie założonych efektów”, a także jest podstawą do wdrażania w życie zasady zrównoważonego rozwoju. Z kolei głównym warunkiem urzeczywistnienia sformułowanych celów rozwoju Gminy Nadarzyn jest zabezpieczenie odpowiednich środków organizacyjnych, kadrowych, technicznych i finansowych, a także określenie terminów osiągnięcia planowanych celów oraz podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację.

Formułowanie strategicznych i operacyjnych celów rozwoju Gminy Nadarzyn jest ważne przynajmniej z czterech zasadniczych powodów, a mianowicie:

- Cele wskazują podstawowe kierunki rozwoju Gminy – dzięki ustaleniu celów następuje mobilizacja podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację (władz Gminy,



pracowników urzędu i gminnych jednostek organizacyjnych), a także zyskują one źródło motywacji do konkretnych działań wykonawczych. Wzrasta również ich poczucie odpowiedzialności za losy mieszkańców Gminy.

- Cele wyznaczają decyzje i kierunki działań – władze Gminy na podstawie wyznaczonych celów, zwłaszcza operacyjnych, formułują katalog kierunków działań (planowanych przedsięwzięć), który określa sposoby ich realizacji.
- Cele wpływają na koncentrację zasobów – władze Gminy dysponują ograniczonymi zasobami finansowymi (budżet Gminy) w stosunku do występujących potrzeb społecznych. Określając cele rozwoju Gminy, jej władze ustalają priorytety rozwojowe, co umożliwi koncentrację ograniczonych własnych zasobów finansowych na wybranych celach, mających największe znaczenie dla odczuwalnej poprawy warunków życia mieszkańców i funkcjonowania podmiotów gospodarczych.
- Cele pomagają w ocenie osiągniętych postępów – są one istotnym elementem procesu monitorowania i kontroli postępów ich realizacji. Jeśli okaże się, że nie realizujemy ich zgodnie z planem albo napotykamy na nieoczekiwane przeszkody lub bariery podczas ich realizacji, to możemy podjąć od razu działania korygujące, modyfikując działania realizacyjne.

Biorąc powyższe pod uwagę, opracowano katalog celów rozwoju Gminy Nadarzyn, który został sporządzony według z góry określonego porządku, a mianowicie: cele zawarte w katalogu tworzą układ hierarchiczny (im niższy poziom hierarchiczny, tym większy stopień szczegółowości zapisu celów). Katalog składa się z trzech poziomów hierarchicznych, a mianowicie:

Poziom I - **MISJA ROZWOJU (GENERALNY CEL KIERUNKOWY)** – wyrażająca syntetyczną deklarację intencji władz Gminy Nadarzyn, jaka stoi u podstaw formułowania Strategii. Określa ona zasadnicze kierunki jej dalszego rozwoju, czyli wskazuje, „do czego zmierzamy”. Umożliwia skoncentrowanie wysiłków planistycznych i realizacyjnych na określonej wiązce celów i zadań realizacyjnych. Tak więc misja rozwoju (generalny cel kierunkowy) to zestaw względnie trwałych dążeń władz Gminy, na które powinny być przede wszystkim zorientowane działania realizacyjne.

Poziom II - **CELE STRATEGICZNE** – będące konkretyzacją misji rozwoju (generalnego celu kierunkowego). Wskazują one priorytetowe obszary (dziedziny) zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców Gminy.

Poziom III - **CELE OPERACYJNE** – będące konkretyzacją celów strategicznych. Są one formułowane jako cele funkcjonalne, tzn. wyrażające pożądane potrzeby, które powinny być zaspokojone. Do każdego celu operacyjnego został przyporządkowane określone kierunki działań (planowane przedsięwzięcia realizacyjne).

Podsumowując, cele strategiczne (obszary priorytetowe) określają to, co Gmina chce osiągnąć w perspektywie czasowej objętej Strategią, natomiast cele operacyjne odnoszą się do sposobu, w jaki chce realizować wyznaczone cele strategiczne.



### 3. Misja rozwoju (generalny cel kierunkowy) i cele strategiczne

Ogólnie rzecz biorąc, cele rozwoju Gminy Nadarzyn wynikają z dwóch podstawowych przesłanek, a mianowicie:

- konieczności eliminowania obecnie występujących słabych stron Gminy (barier oraz ograniczeń i dysproporcji rozwojowych) lub łagodzenia ich negatywnych skutków dla mieszkańców, gospodarki lokalnej i środowiska przyrodniczego,
- konieczności tworzenia warunków (podstaw) dla zaspokajania różnorodnych potrzeb społecznych i gospodarczych w przyszłości, czyli tworzenia nowych impulsów (możliwości) rozwojowych Gminy, aby następował stały wzrost jej atrakcyjności osadniczej, gospodarczej i turystyczno-rekreacyjnej.

Przy formułowaniu celów rozwoju uwzględniono także możliwości pozyskiwania przez Gminę zewnętrznych środków na współfinansowanie realizacji zadań gminnych. Stąd też uwzględniono standardy i kierunki działań zawarte w:

- Strategii Rozwoju Kraju 2020,
- Programach Operacyjnych: Infrastruktura i Środowisko, Kapitał Ludzki i Innowacyjna Gospodarka oraz Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020,
- Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2020 roku,
- Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Mazowieckiego na lata 2014–2020,
- Planie Zagospodarowania przestrzennego Województwa Mazowieckiego,
- Strategii Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego.

Formułując misję rozwoju (generalny cel kierunkowy) i cele rozwoju (strategiczne i operacyjne) Gminy Nadarzyn wskazywano na konieczność tworzenia podstaw do trwałego i wielofunkcyjnego jej rozwoju. Działania w tym względzie będą koncentrować się w trzech współzależnych względem siebie obszarach strategicznych:

**OBSZAR I** – Stały wzrost poziomu zaspokojenia zbiorowych potrzeb mieszkańców w sferze infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja, oczyszczanie ścieków, gospodarka odpadami, drogi wraz z infrastrukturą towarzyszącą, transport publiczny) i społecznej (oświata, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, kultura i sztuka, sport i rekreacja, bezpieczeństwo publiczne, mieszkalnictwo komunalne). Efekt działań: wzrost jakości życia mieszkańców Gminy.

**OBSZAR II** – Tworzenie jak najlepszych warunków osiedlania się nowych mieszkańców i dalszego rozwoju osiedli istniejących, jak i lokalizowania się nowych podmiotów gospodarczych, a także wspierania rozwoju funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych. Efekt działań: trwałe i bezpieczny ekologicznie rozwój gospodarczy oraz wzrost atrakcyjności lokalizacyjnej Gminy w otoczeniu.

**OBSZAR III** – Osiągnięcie europejskich standardów w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego (norm zawartych w Dyrektywach Unii Europejskiej i polskim prawodawstwie). Efekt działań: zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańcom Gminy.



Biorąc powyższe pod uwagę, sformułowano misję rozwoju (generalny cel kierunkowy) i strategiczne oraz operacyjne cele rozwoju Gminy Nadarzyn:

**Misja rozwoju (generalny cel kierunkowy):**

**Nadarzyn Gminą nowoczesną i zasobną ekonomicznie, stawiającą na stabilny i wielofunkcyjny rozwój społeczno-gospodarczy, dbającą o stały wzrost jakości życia mieszkańców, nastawioną na rozwój edukacji, opieki zdrowotnej oraz szeroką ofertę kulturalną i sportową, a także atrakcyjną turystycznie dzięki walorom przyrodniczym i kulturowym.**

**Strategiczne cele rozwoju:**

*Sfera infrastruktury technicznej i społecznej*

**Staly wzrost jakości życia mieszkańców.**

CEL OPERACYJNY:

**NADARZYN – GMINĄ ZAPEWNIĄCĄ JAK NAJLEPSZY STANDARD ŚWIADCZONYCH USŁUG SPOŁECZNYCH**

CEL OPERACYJNY:

**NADARZYN – GMINĄ WYPOSAŻONĄ W SIECI I URZĄDZENIA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ORAZ DOBRZE SKOMUNIKOWANĄ Z OTOCZENIEM**

CEL OPERACYJNY:

**NADARZYN – GMINĄ ZAPEWNIĄCĄ SPRAWNĄ, PRZYJAZNĄ I PROFESJONALNĄ**



**ADMINISTRACJĘ SAMORZĄDOWĄ**

*Sfera gospodarcza*

**Stabilny i wielofunkcyjny rozwój społeczno-gospodarczy.**

**CEL OPERACYJNY:**

**NADARZYN – GMINĄ TWORZĄCĄ KORZYSTNE WARUNKI DLA ROZWOJU DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ**

**CEL OPERACYJNY:**

**NADARZYN – GMINĄ WSPIERAJĄCĄ DZIAŁANIA NA RZECZ INTEGRACJI I AKTYWIZACJI MIESZKAŃCÓW**

*Sfera ekologiczna*

**Ochrona walorów przyrodniczych i kulturowych mających wpływ na atrakcyjność turystyczną Gminy.**

**CEL OPERACYJNY:**

**NADARZYN – GMINĄ CHRONIĄCĄ ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO**

**CEL OPERACYJNY:**

**NADARZYN – GMINĄ WSPIERAJĄCĄ KULTURĘ ORAZ PROMUJĄCĄ ZDROWY STYL ŻYCIA**

Z przyjętych strategicznych celów rozwoju wynika, że deklarowaną intencją władz Gminy Nadarzyn jest dążenie do tego, aby stawała się ona w coraz większym stopniu gminą nowoczesną, zamożną oraz atrakcyjną do zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej, a także potrafiącą sprostać wymogom Unii Europejskiej.



## Część IV

# Planowane kierunki działań realizacyjnych Gminy Nadarzyn

Kierunki działań realizacyjnych (planowane przedsięwzięcia) stanowią podstawę sukcesywnej realizacji misji rozwoju (generalnego celu kierunkowego) i strategicznych celów rozwoju Gminy Nadarzyn. Z punktu widzenia kompetencyjnego można je podzielić na zadania własne, za realizację których są odpowiedzialne z mocy prawa władze Gminy Nadarzyn, oraz pozostałe zadania, za realizację których odpowiedzialne są inne podmioty decyzyjne (np. władze powiatu pruszkowskiego, władze województwa mazowieckiego, administracja rządowa, spółki skarbu państwa, itd.).

W przypadku zadań wykraczających poza ustawowe kompetencje władz Gminy Nadarzyn, ich rola będzie koncentrowała się na:

- prowadzeniu działań inspirujących, stymulujących i wspierających realizację określonych zadań,
- współpracy oraz pomocy organizacyjnej i kadrowej przy realizacji określonych zadań,
- współfinansowaniu określonych zadań,
- wpływaniu na stosowne podmioty decyzyjne i monitorowaniu ich, aby zrealizowały one zadania przypisane im z mocy prawa.

Pełny katalog zadań zawarty jest w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Nadarzyn na lata 2014–2025.

### 1. Kierunki działań (planowane przedsięwzięcia)

<p><i>Cel operacyjny:</i></p> <p><b>Nadarzyn – gminą zapewniającą jak najlepszy standard świadczonych usług społecznych</b></p>
<p><i>Kierunki działań</i></p>
<p>Stałe doskonalenie programów nauczania w szkołach gminnych.</p>
<p>Realizacja programów edukacyjnych i oświatowych dofinansowanych ze środków zewnętrznych.</p>
<p>Wdrażanie nowoczesnej lokalnej polityki społecznej i bieżące świadczenie usług dla osób</p>



objętych pomocą społeczną.

Budowa nowych, rozbudowa i modernizacja istniejących budynków użyteczności publicznej.

Stąła rozbudowa komunalnej bazy mieszkaniowej.

***Cel operacyjny:***  
**Nadarzyn – gminą tworzącą korzystne warunki rozwoju działalności gospodarczej**

*Kierunki działań*

Wyzyskanie korzyści płynących z położenia przy dużych szlakach komunikacyjnych (np. Trasa Katowicka).

Wspieranie rolnictwa ekologicznego i agroturystyki oraz promocja lokalnych marek.

Wykorzystanie walorów historycznych i przyrodniczych Gminy dla aktywizacji funkcji rekreacyjnych.

Efektywne bieżące gospodarowanie budżetem Gminy w celu wypracowania oszczędności na realizację dodatkowych zadań inwestycyjnych.

***Cel operacyjny:***  
**Nadarzyn – gminą wyposażoną w sieci i urządzenia infrastruktury technicznej oraz dobrze skomunikowaną z otoczeniem**

*Kierunki działań*

Dbanie o sukcesywną rozbudowę i modernizację sieci zapewniających dostęp do wody i kanalizacji wszystkim mieszkańcom Gminy.

Rozwój sieci transportowych i komunikacyjnych.

***Cel operacyjny:***  
**Nadarzyn – gminą chroniącą zasoby środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego**





*Kierunki działań*

Upowszechnianie wiedzy o stanie środowiska przyrodniczego Gminy, jego walorach, zasobach i głównych zagrożeniach.

Kształtowanie proekologicznych postaw mieszkańców Gminy.

Prowadzenie proekologicznych akcji edukacyjnych wśród mieszkańców Gminy na temat selektywnej zbiórki odpadów stałych i negatywnych konsekwencji dla środowiska przyrodniczego wynikających z niewłaściwego ich składowania.

Rozwijanie stałej współpracy z władzami sąsiednich gmin, powiatu przuszkowskiego i województwa mazowieckiego w celu koordynacji działań na rzecz ochrony środowiska.

Stale monitorowanie pomników przyrody i objęcie ich opieką konserwatorską.

***Cel operacyjny:***  
**Nadarzyn – gminą wspierającą działania na rzecz integracji i aktywizacji mieszkańców**

*Kierunki działań*

Integracja i konsolidacja mieszkańców wokół działań na rzecz wdrażania Strategii.

Wspieranie inicjatyw obywatelskich w zależności od uwarunkowań lokalnych.

Wdrożenie nowoczesnej technologii informatycznej w celu integracji społeczności lokalnej.

Partnerska współpraca władz Gminy z organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami, i partnerami zagranicznymi.

Promowanie wielosektorowej polityki społecznej.

Nawiązywanie partnerstw krajowych i zagranicznych.

Dążenie do przywrócenia praw miejskich.

***Cel operacyjny:***  
**Nadarzyn – gminą zapewniającą sprawną, przyjazną i profesjonalną administrację samorządową**

*Kierunki działań*

Udział w programach certyfikujących jakość pracy Urzędu.



Podnoszenie jakości usług i poprawa standardu obsługi mieszkańców (e-urząd, e-sekretariat).

***Cel operacyjny:***  
**Nadarzyn – gminą wspierającą kulturę oraz promującą zdrowy styl życia**

*Kierunki działań*

Wspieranie Nadarzyńskiego Ośrodka Kultury oraz organizacji pozarządowych w rozwijaniu działalności kulturalnej.

Wspieranie współpracy z innymi instytucjami kultury.

Wspieranie klubów i stowarzyszeń sportowych.

Systematyczna rozbudowa ogólnodostępnych obiektów sportowych.

Wspieranie inicjatyw promujących aktywne formy spędzania wolnego czasu i organizacja imprez sportowych.

Udział Gminy i jej mieszkańców w imprezach krajowych i międzynarodowych.

## 2. Priorytetowe kierunki działań

Strategia określa zestaw celów rozwoju (strategicznych i operacyjnych) oraz przedsięwzięć realizacyjnych na cały okres jej obowiązywania, tj. do 2025 roku. Należy podkreślić, że nie jest możliwe rozpoczęcie realizacji wszystkich planowanych przedsięwzięć jednocześnie. W związku z tym należy w najbliższych latach skoncentrować się na realizacji takich priorytetów, które z punktu widzenia zaspokojenia zbiorowych potrzeb mieszkańców Gminy Nadarzyn będą miały strategiczne znaczenie i zarazem mają szansę na pozyskanie środków pomocowych Unii Europejskiej na współfinansowanie ich realizacji. Takie podejście jest wyrazem:

- realnej oceny szans i zagrożeń rozwojowych istniejących w otoczeniu Gminy (uwarunkowania gospodarcze, prawne i finansowe funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego, sytuacja budżetowa państwa, możliwości skorzystania z funduszy pomocowych Unii Europejskiej),
- realnej oceny silnych i słabych stron Gminy, a zwłaszcza obecnej i przewidywanej sytuacji finansowej budżetu oraz wynikających z niej możliwości inwestycyjnych,
- kompromisu między występującymi zbiorowymi potrzebami mieszkańców Gminy Nadarzyn a możliwościami sfinansowania ich realizacji zarówno ze środków własnych (budżet), jak i zewnętrznych, w tym z funduszy pomocowych Unii Europejskiej.



Stąd też do priorytetów zaliczono przede wszystkim te kierunki działań (planowane przedsięwzięcia), których realizacja sprzyjać będzie:

Rozwiązaniu problemu gospodarki ściekowej – dalsza rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i budowa sieci kanalizacji deszczowej. Objęcie całej Gminy systemem sieci kanalizacyjnej.

Poprawie standardu obsługi komunikacyjnej – budowa i modernizacja dróg gminnych wraz z chodnikami, utwardzonymi pobocznymi, oświetleniem ulicznym, ścieżkami rowerowymi (sprzyjającymi rozwojowi turystyki), a także urządzeniami służącymi poprawie bezpieczeństwa ruchu drogowego (przejścia dla pieszych, urządzenia do uspokajania ruchu, strefy osiedlowe z priorytetem ruchu pieszego) oraz rozwój transportu publicznego.

Zabezpieczeniu jak najlepszych warunków nauczania w szkołach gminnych, upowszechnianiu kultury oraz rozwoju sportu i rekreacji w celu podniesienia atrakcyjności turystycznej Gminy, a także zapewnieniu pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej oraz zapewnieniu wsparcia młodym rodzinom poprzez rozbudowę infrastruktury edukacyjnej.

Oczywiście w miarę poprawy ogólnej sytuacji gospodarczej i stanu finansów publicznych w kraju, a także sytuacji finansowej budżetu Gminy Nadarzyn zakres realizacji celów operacyjnych i kierunków działań (planowanych przedsięwzięć) będzie ulegał zwiększeniu.



## CZEŚĆ V

# SPÓJNOŚĆ STRATEGII ROZWOJU GMINY NADARZYN Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PROGRAMOWYMI RZĄDU RP I WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2014–2025

Z dniem wejścia Polski do Unii Europejskiej sektor publiczny (w tym jednostki samorządu terytorialnego) ma możliwość pełnego korzystania z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (fundusze strukturalne i Fundusz Spójności). Do pozyskania dofinansowania w ramach pomocy z funduszy Unii Europejskiej w latach 2014–2025 konieczne jest przygotowanie odpowiedniej dokumentacji. Jej zawartość będzie zależna od rodzaju projektu inwestycyjnego oraz funduszu, z którego będzie on współfinansowany. Jednak warunkiem wstępnym ubiegania się o dofinansowanie inwestycji gminnych przewidzianych do realizacji przez władze polskich gmin, w tym Gminy Nadarzyn, z funduszy pomocowych Unii Europejskiej jest zapewnienie spójności celów jej rozwoju i kierunków działań z zapisami zawartymi w dokumentach strategicznych rządu RP i województwa mazowieckiego na lata 2014–2020. Spójność tę prezentuje poniższe zestawienie:

### ***Cel strategiczny Gminy Nadarzyn:*** **Stały wzrost jakości życia mieszkańców.**

#### STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020:

Priorytet 2: Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej.

Obszary działań (infrastruktura techniczna):

- Transportowa.
- Mieszkaniowa i przygotowanie terenów pod inwestycje.
- Teleinformatyczna, Energetyki.

Obszary działań (infrastruktura społeczna):

- Edukacja.
- Socjalna i ochrony zdrowia.
- Kultura, turystyka i sport.

Priorytet 4: Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa.

Obszary działań:

- Budowa oraz utrzymanie wiarygodnej, zasługującej na społeczne zaufanie i sprawnej władzy publicznej.
- Przeciwdziałanie korupcji.
- Promocja aktywnej polityki społecznej, w tym prorodzinnej.
- Wspieranie samoorganizacji społeczności lokalnych.



- Bezpieczeństwo wewnętrzne i porządek publiczny.

Priorytet 5. Rozwój obszarów wiejskich.

Obszary działań:

- Rozwój i poprawa infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich.
- Wzrost jakości kapitału ludzkiego oraz aktywizacja zawodowa mieszkańców wsi.

#### STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO 2020 ROKU:

Cel pośredni 1: Rozwój kapitału społecznego.

Kierunki działań:

- 1.1. Rozwój społeczeństwa informacyjnego i teleinformatyzacji.
- 1.2. Wzrost poziomu wykształcenia i poprawa jakości kadr.
- 1.4. Podniesienie standardów ochrony zdrowia i zmniejszenie różnic w dostępie do świadczeń społecznych.
- 1.6. Intensyfikacja działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.
- 1.7. Poprawa bezpieczeństwa publicznego.

Cel pośredni 3: Stymulowanie rozwoju funkcji metropolitalnych Warszawy.

Kierunki działań:

- 3.1. Wzmocnienie powiązań Warszawy z otoczeniem regionalnym, krajowym i międzynarodowym.
- 3.2. Rozwój i poprawa standardów infrastruktury technicznej.
- 3.3. Przeciwdziałanie degradacji krajobrazu i środowiska przyrodniczego OMW.
- 3.4. Zahamowanie narastania chaosu w przestrzennym zagospodarowaniu stolicy i jej otoczeniu.
- 3.5. Stymulowanie rozwoju m.st. Warszawy i obszaru metropolitalnego poprzez policentryczny rozwój przestrzenny i ożywienie funkcji centrotwórczych.

Cel pośredni 5: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz kształtowanie wizerunku regionu.

- 5.1. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i integracji regionalnej.
- 5.4. Kształtowanie tożsamości regionu oraz kreowanie i promocja jego produktu.

#### REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO 2014-2020:

Priorytet II: Przyspieszenie e-Rozwoju Mazowsza.

Cel główny: Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez wsparcie przedsięwzięć wynikających ze Strategii e-Rozwoju Województwa Mazowieckiego na lata 2007–2013.

Cele szczegółowe:

- Przeciwdziałanie wykluczeniu informacyjnemu.
- Rozwój e-usług dla obywateli.

Kategorie interwencji:

- 11 – Technologie informacyjne i komunikacyjne.
- 13 – Usługi i aplikacje dla obywateli (e-zdrowie, e-administracja, e-edukacja, e-integracja, itp.).

Priorytet III: Regionalny system transportowy.

Cel główny: Poprawa spójności komunikacyjnej i przestrzennej województwa mazowieckiego oraz wspomaganie dyfuzji procesów rozwojowych z głównego ośrodka regionu – Warszawy – oraz z ośrodków subregionalnych na pozostałe obszary województwa.

Cele szczegółowe:



- Poprawa standardu i jakości regionalnej sieci drogowej oraz bezpieczeństwa ruchu drogowego.
  - Poprawa dostępności i jakości usług w zakresie regionalnego transportu publicznego.
- Priorytet VI: Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji.

Cel główny: Wzrost znaczenia turystyki jako czynnika stymulującego rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Cel szczegółowy:

- Poprawa oferty kulturalnej i wzrost dostępności kultury.

Kategorie interwencji:

58 – Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego.

59 – Rozwój infrastruktury kulturalnej.

Priorytet VII: Tworzenie i poprawa warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego.

Cel główny: Poprawa dostępności i jakości infrastruktury o charakterze społecznym.

Cele szczegółowe:

- Poprawa dostępności i jakości opieki zdrowotnej.
- Poprawa dostępności i jakości infrastruktury edukacyjnej.
- Poprawa dostępności i jakości infrastruktury pomocy społecznej.

Kategorie interwencji:

75 – Infrastruktura oświaty.

76 – Infrastruktura ochrony zdrowia.

77 – Infrastruktura opiekuńczo-wychowawcza.

79 – Pozostała infrastruktura społeczna.

#### PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI:

Priorytet V: Dobre rządzenie

Cel szczegółowy 1: Poprawa zdolności regulacyjnych administracji publicznej, w obszarach istotnych dla funkcjonowania przedsiębiorstw.

Cel szczegółowy 3: Sprawne państwo na poziomie lokalnym i regionalnym.

Działanie: Doskonalenie metodologii i umiejętności w zakresie przygotowywania wieloletniego planowania budżetowego oraz planowania strategicznego.

Działanie: Wdrożenie systemu planowania wieloletniego w obszarze zarządzania finansowego i zarządzania przez cele.

Działanie: Wzmacnianie zdolności w zakresie opracowywania i wdrażania polityk, strategii i programów (od etapu projektowania po ewaluację), w szczególności tych o zasięgu regionalnym i lokalnym opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

Działanie: Wzmocnienie komórek w urzędach odpowiedzialnych za monitorowanie i ewaluację polityk i strategii, w szczególności w urzędach na szczeblu regionalnym i lokalnym.

Działanie: Usprawnienie i zintensyfikowanie mechanizmów współpracy między jednostkami administracji publicznej – w wymiarze horyzontalnym (pomiędzy poszczególnymi ministerstwami) oraz wertykalnym (między administracją rządową a jednostkami samorządu terytorialnego).

Działanie: Wdrażanie usprawnień zarządczych w urzędach administracji rządowej i samorządowej na poziomie całej organizacji, w tym w zakresie zarządzania jakością, jak również w wybranych aspektach funkcjonowania organizacji, np. komunikacja



wewnętrzna, zarządzanie ryzykiem.

Działanie: Podnoszenie jakości usług publicznych świadczonych przez urzędy jednostek samorządu terytorialnego, w szczególności poprzez upowszechnianie standardów obsługi klienta, tworzenie biur obsługi klienta.

Działanie: Wzmacnianie komórek kadrowo-szkoleniowych w urzędach administracji rządowej i samorządowej.

Działanie: Podnoszenie kwalifikacji kadr zatrudnionych w urzędach administracji publicznej i służbach publicznych, w szczególności poprzez badanie potrzeb szkoleniowych, wyposażenie kadr administracji publicznej w niezbędne kompetencje, w tym te z zakresu wdrażanych usprawnień.

Działanie: Zwiększanie poziomu kultury etycznej pracowników instytucji publicznych poprzez pomoc doradczą i promocję postaw etycznych.

Działanie: Wdrażanie usprawnień zarządczych w jst na poziomie całej organizacji, w tym w szczególności w zakresie: wdrażania systemów monitorowania i zarządzania satysfakcją klienta, wdrażania systemów zarządzania jakością (w tym m.in. z wykorzystaniem CAF, PRI, ISO, EFQM, BSC), standardów zarządzania zasobami ludzkimi oraz poprawy dostępu do informacji publicznej, a także poprzez szkolenia i doradztwo oraz upowszechnienie dobrych praktyk w zakresie wdrażanych usprawnień zarządczych.

Cel szczegółowy 4: Budowa potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych ukierunkowana na wzmocnienie ich aktywnego uczestnictwa w procesie realizacji Strategii Lizbońskiej.

Działanie: Wzmocnienie szeroko rozumianych konsultacji społecznych dotyczących regulacji prawnych i uzgadniania polityk publicznych, w tym konsultacji dokonywanych drogą elektroniczną.

Działanie: Upowszechnianie współpracy w zakresie uzgadniania polityk publicznych pomiędzy administracją publiczną i partnerami społecznymi oraz organizacjami pozarządowymi.

Działanie: Wypracowanie i upowszechnienie standardów współpracy administracji publicznej z partnerami społecznymi i organizacjami pozarządowymi.

Działanie: Tworzenie regionalnych i lokalnych centrów informacji i wspomaganie organizacji pozarządowych oraz wsparcie działalności nowoutworzonych i już istniejących centrów w zakresie pomocy doradczo-szkoleniowej dla organizacji pozarządowych.

#### PROGRAM OPERACYJNY INNOWACYJNA GOSPODARKA 2014:

Oś priorytetowa 8. Społeczeństwo informacyjne – zwiększanie innowacyjności gospodarki.

Cel: Stymulowanie rozwoju gospodarki elektronicznej poprzez wspieranie tworzenia nowych, innowacyjnych e-usług, innowacyjnych rozwiązań elektronicznego biznesu oraz zmniejszanie technologicznych, ekonomicznych i materialnych barier wykorzystywania e-usług w społeczeństwie.

Typ projektu: Wspieranie działań z zakresu e-integracji poprzez wspieranie dostępu obywateli do szerokopasmowego Internetu.

#### PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014–2020:

Oś 3 (priorytetowy kierunek wsparcia obszarów wiejskich UE): Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki.

Oś 4 (priorytetowy kierunek wsparcia obszarów wiejskich UE): LEADER – aktywizacja



społeczności wiejskiej poprzez włączenie partnerów społecznych i gospodarczych do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw (realizowane jest to przez Lokalne Grupy Działania).

***Cel strategiczny Gminy Nadarzyn:***

**Stabilny i wielofunkcyjny rozwój społeczno-gospodarczy.**

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020:

Cel II.2: Wzrost wydajności gospodarki.

Obszary działań:

- Zwiększenie produktywności gospodarki
- Wzrost udziału przemysłów i usług średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie
- Zwiększenie konkurencyjności i modernizacja sektora rolno-spożywczego.
- Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej.

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego.

Obszary działań:

- Zwiększanie aktywności zawodowej.
- Poprawa jakości kapitału ludzkiego
- Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości.

NARODOWE STRATEGICZNE RAMY ODNIESIENIA 2014–2020 NA RZECZ WZROSTU I ZATRUDNIENIA (NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI)

Cel horyzontalny 4: Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO 2020 ROKU:

Cel pośredni 2: Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu.

Kierunki działań:

2.1. Rozwój MŚP oraz wzrost ich innowacyjności i konkurencyjności.

2.2. Wspieranie instytucji otoczenia biznesu.

Cel pośredni 5: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz kształtowanie wizerunku regionu.

Kierunek działań:

5.2. Poprawa i promocja atrakcyjności inwestycyjnej w regionie.

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO 2014–2020:

Priorytet I. Tworzenie warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości na Mazowszu.

Cel główny: Poprawa konkurencyjności Mazowsza poprzez tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego i wsparcie rozwoju przedsiębiorczości.

Cel szczegółowy:

- Poprawa infrastruktury technicznej oraz instytucjonalnej poprzez wykorzystanie endogenicznego potencjału, w tym atrakcyjnego położenia regionu i rezerw terenowych dla inwestycji.





PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014–2020:  
Oś 3 (priorytetowy kierunek wsparcia obszarów wiejskich UE): Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej.

**Cel strategiczny Gminy Nadarzyn:**  
**Ochrona walorów przyrodniczych i kulturowych mających wpływ na atrakcyjność turystyczną Gminy.**

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020:  
Priorytet 2: Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej.  
Obszar działania (infrastruktura techniczna):  
▪ Ochrona środowiska.

NARODOWE STRATEGICZNE RAMY ODNIESIENIA 2014–2020 NA RZECZ WZROSTU I ZATRUDNIENIA (NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI)  
Cel horyzontalny 3: Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO 2020 ROKU:  
Cel pośredni 3: Stymulowanie rozwoju funkcji metropolitalnych Warszawy.  
Kierunki działań:  
3.3. Przeciwdziałanie degradacji krajobrazu i środowiska przyrodniczego OMW.  
3.4. Zahamowanie narastania chaosu w przestrzennym zagospodarowaniu stolicy i jej otoczeniu.  
3.5. Stymulowanie rozwoju m.st. Warszawy i obszaru metropolitalnego poprzez policentryczny rozwój przestrzenny i ożywienie funkcji centrotwórczych.

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO 2014–2020:

Priorytet IV: Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka.  
Cel główny: Poprawa stanu środowiska naturalnego województwa mazowieckiego.  
Cele szczegółowe:  
▪ Ograniczenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do powietrza, wód i gleb oraz przeciwdziałanie ich negatywnym skutkom,  
▪ Zachowanie bioróżnorodności.

Kategorie interwencji:

- 44. Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi.
- 45. Gospodarka i zaopatrzenie w wodę pitną.
- 46. Oczyszczanie ścieków.
- 50. Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów.
- 51. Promowanie bioróżnorodności i ochrony przyrody (w tym NATURA 2000).
- 53. Zapobieganie zagrożeniom (w tym opracowanie i wdrażanie planów i instrumentów zapobiegania i zarządzania zagrożeniami naturalnymi i technologicznymi).
- 54. Inne działania na rzecz ochrony środowiska i zapobieganie zagrożeniom.

PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO:  
Oś priorytetowa 1: Gospodarka wodno-ściekowa.



Oś priorytetowa: 2: Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi.

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014-2020:  
Oś 2 (priorytetowy kierunek wsparcia obszarów wiejskich UE): Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich.

Gminę Nadarzyn cechuje dążenie do pogodzenia konieczności równoważenia finansów publicznych i zwiększania oszczędności przy jednoczesnej realizacji rozwoju opartego na likwidowaniu największych barier rozwojowych.

Podsumowując, można stwierdzić, że zapisy celów rozwoju i kierunków działań (planowanych przedsięwzięć) Gminy Nadarzyn są kompatybilne z zapisami wyżej wymienionych dokumentów strategicznych, czyli mają na celu wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i wielofunkcyjny rozwój oraz poprawę jakości życia ludności. Stanowi to wstępną merytoryczną podstawę do ubiegania się o środki pomocowe Unii Europejskiej na współfinansowanie zadań gminnych. Stanowi to również podstawę do nawiązywania i rozwoju współpracy z władzami samorządowymi województwa mazowieckiego, m.st. Warszawy, powiatu pruszkowskiego i poszczególnych gmin wchodzących w jego skład przy rozwiązywaniu wspólnych problemów.



## CZĘŚĆ VI

# MONITORING, KONTROLA I OCENA EFEKTÓW REALIZACJI USTALEŃ STRATEGII

### 1. Monitoring i kontrola realizacji

W celu skutecznej i efektywnej realizacji ustaleń Strategii Rozwoju Gminy Nadarzyn do 2025 roku niezbędne jest stworzenie systemu stałego monitorowania i kontroli realizacji jej ustaleń (celów i kierunków działań).

Generalnie rzecz biorąc, systemy monitoringu i kontroli służą do wykrywania:

- istniejących bądź możliwych tendencji i zdarzeń powodujących zakłócenia w wykonywaniu decyzji wynikających z przyjętych ustaleń Strategii,
- negatywnych konsekwencji tychże decyzji dla jakości życia mieszkańców i warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych oraz stanu środowiska przyrodniczego i zagospodarowania przestrzeni,
- odchyleń realizacyjnych od założonych celów rozwoju Gminy.

Monitoring i kontrola realizacji ustaleń Strategii służą więc rozwiązywaniu problemów, gdyż nastawione są one na ich wykrywanie oraz zapobieganie ich skutkom. Pozwala to na zwiększenie zdolności władz Gminy Nadarzyn do szybkiej i skutecznej reakcji na zmiany zachodzące zarówno w otoczeniu, jak i wewnątrz niej. Monitoring jest procesem systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażania ustaleń Strategii. Składa się on z trzech współzależnych faz, z zachowaniem poniższej sekwencji:

Faza 1 – MONITORING STANU. Jego efektem jest permanentna diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy, dokonana w poszczególnych dziedzinach i przekrojach. Warunkiem jego przeprowadzenia jest dostępność w miarę kompletnych danych źródłowych, w tym wskaźników statystycznych najbardziej charakterystycznych dla wybranych zjawisk ze sfery społeczno-gospodarczej. Monitoring stanu będzie prowadzony w sposób permanentny.

Faza 2 – MONITORING DZIAŁAŃ. Jest to pośrednia faza procesu monitoringu Strategii. Polega na ewidencjonowaniu planowanych, podejmowanych i zrealizowanych przedsięwzięć w celu ich późniejszej analizy ilościowo-jakościowej. Monitoring działań będzie prowadzony w sposób permanentny.

Faza 3 - MONITORING REALIZACJI CELÓW. Jest ściśle związany z zasadą oceny *ex post*. Jego istotą jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało, a co nie zostało zrobione, określenie przyczyn tego stanu rzeczy, a także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładane cele (operacyjne i strategiczne). Ma on więc na celu systematyczne



analizowanie stanu zaawansowania realizacji poszczególnych kierunków działań i ich zgodności ze sformułowanymi celami. W ocenie tej należy przyjąć za podstawę analizę wskaźników bezpośrednio korespondujących z poszczególnymi kierunkami działań. Monitoring realizacji celów będzie prowadzony w sposób cykliczny (nie częściej niż raz na rok).

Monitoring realizacji ustaleń Strategii prowadzony będzie w zakresie rzeczowym i finansowym. Monitoring rzeczowy obejmować będzie skwantyfikowane dane obrazujące postęp realizacji zapisanych w Strategii kierunków działań oraz umożliwiać będzie oceny ich wykonania w odniesieniu do celów rozwoju. Będzie się on posługiwał się dwoma rodzajami wskaźników, a mianowicie:

- wskaźnikami produktu (dostarczają informacji o dobrach lub usługach wytworzonych w wyniku realizacji planowanych przedsięwzięć) – opisują one rzeczy materialne lub usługi powstałe bezpośrednio w wyniku ich realizacji, np. długość zmodernizowanych dróg, liczba wybudowanych miejsc parkingowych,
- wskaźnikami rezultatu (dostarczają informacji o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku realizacji planowanych przedsięwzięć) – opisują one bezpośrednie i natychmiastowe efekty (korzyści) wynikające z ich realizacji, np. liczba gospodarstw domowych podłączonych do sieci wodociągowej.

Monitoring finansowy natomiast obejmować będzie ocenę racjonalności i sprawności wydatkowania środków finansowych (własnych i zewnętrznych) na realizację planowanych przedsięwzięć zawartych w Strategii.

Monitoring i kontrola realizacji ustaleń Strategii Rozwoju Gminy Nadarzyn do 2025 roku będzie obejmowała w szczególności:

- zbieranie i interpretowanie (oceny) danych opisujących postęp i efekty realizowanych przedsięwzięć,
- bieżący nadzór, kontrolę i ocenę realizacji poszczególnych przedsięwzięć,
- wczesne diagnozowanie trudności mogących mieć niekorzystny wpływ na realizowane przedsięwzięcie, zwłaszcza na jego terminowość i ostateczne koszty realizacji,
- korygowanie i modyfikowanie planowanych przedsięwzięć, jeśli nie ma szans i możliwości ich wykonania,
- weryfikację zgodności założonych planów finansowych z faktyczną ich realizacją,
- weryfikację zgodności uzyskiwanych efektów z założonymi celami,
- ocenę efektywności wykorzystania środków finansowych pozostających w dyspozycji budżetu Gminy i aktualizację prognoz finansowych,
- aktualizację i uzupełnianie zapisów Strategii, w zależności od pojawiających się zewnętrznych i wewnętrznych merytorycznych przyczyn,
- przygotowanie przez Wójta Gminy Nadarzyn informacji o realizacji ustaleń Strategii (nie częściej niż raz na rok) i jego przekazywanie do Rady Gminy, a także rozpowszechnianie wśród mieszkańców.

Monitoring i kontrola realizacji ustaleń Strategii mają więc za zadanie szybko wykrywać tendencje i zdarzenia mogące mieć negatywny wpływ na skalę i tempo realizacji zapisanych



w Strategii celów rozwoju i kierunków działań (planowanych przedsięwzięć). W zależności od wyniku tej oceny sformułowane wnioski powinny sygnalizować potrzebę:

- intensyfikacji bądź ograniczenia podejmowanych kierunków działań (planowanych przedsięwzięć) realizacyjnych,
- aktualizacji i modyfikacji zapisów Strategii,
- kontynuacji dotychczasowych kierunków działań.

## 2. Ocena efektów realizacji

Ocena efektów realizacji ustaleń Strategii Rozwoju Gminy Nadarzyn do 2025 roku umożliwia – poprzez odpowiednio dobrany system wskaźników – badanie rezultatów (postępów) w zaspokojeniu zbiorowych potrzeb mieszkańców Gminy. Będzie ona prowadzona w dwóch aspektach:

- bieżąca (*on-going*) – ocenie tej będą podlegać poszczególne kierunki działań w trakcie ich realizacji,
- *ex post* - ocenie tej będą podlegać poszczególne kierunki działań (planowane przedsięwzięcia) po ich zakończeniu.

Przy ocenie efektów realizacji ustaleń Strategii należy uwzględnić następujące trzy kryteria:

- skuteczności, co pozwala określić, czy i na ile cele zapisane w Strategii zostały osiągnięte,
- efektywności, co pozwala porównać zasoby zaangażowane przy realizacji danego przedsięwzięcia z rzeczywistymi osiągnięciami – jest to stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów,
- korzystności, co pozwala ocenić faktyczne efekty z realizacji danego przedsięwzięcia – jest to ocena „saldo” skutków pozytywnych i negatywnych powstałych w wyniku jego realizacji.

Ocena efektów zdefiniuje również czynniki, które przyczyniły się do sukcesu lub niepowodzenia we wdrażaniu poszczególnych kierunków działań, a także określi rekomendacje i proponowane zmiany w zapisach Strategii. Szczególną uwagę należy zwrócić na sposób rozpowszechniania wyników tej oceny tak, aby dotarły one do jak najszerszego grona mieszkańców Gminy i zlokalizowanych na jej terenie podmiotów gospodarczych oraz innych zainteresowanych podmiotów.

## 3. Zestaw wskaźników do monitorowania, kontroli i oceny efektów realizacji

W celu ułatwienia monitorowania, kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń Strategii Rozwoju Gminy Nadarzyn do 2025 roku wprowadzić należy zestaw wskaźników (produktu i rezultatu). Można je również wykorzystać do prowadzenia stałej analizy i oceny przemian społeczno-gospodarczych oraz dotąd osiągniętego poziomu rozwoju Gminy. Wskaźniki te



zostaną określone przez pracownika Urzędu Gminy sprawującego nadzór nad realizacją Strategii.

Określenie wskaźników produktu i rezultatu pozwala na ukazanie dynamiki zachodzących zmian w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Nadarzyn w czasie oraz stopień zaawansowania realizacji przyjętych celów strategicznych i kierunków działań (planowanych przedsięwzięć) realizacyjnych. Wskaźniki można również stosować do porównań z innymi gminami porównywalnej wielkości, średnią dla powiatu pruszkowskiego i gmin wiejskich województwa mazowieckiego oraz Polski.

Bezpośredni nadzór nad realizacją ustaleń Strategii należeć będzie do Wójty Gminy Nadarzyn, zaś bieżący nadzór sprawować będzie wyznaczony pracownik Urzędu Gminy. Do jego zadań będzie należało:

- bieżąca koordynacja, kontrola i analiza realizacji ustaleń Strategii,
- stała obserwacja zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju Gminy,
- aktualizacja strategii (w zależności od potrzeb wydziały oraz jednostki organizacyjne powinny na bieżąco zgłaszać zmiany),
- monitoring realizacji ustaleń Strategii – pozyskiwanie i przetwarzanie niezbędnych danych,
- ocena efektów realizacji ustaleń Strategii – analiza ustalonych wskaźników (produktu i rezultatu),
- przygotowywanie raportów z realizacji ustaleń Strategii i ich przekazywanie Wójtowi Gminy Nadarzyn,
- identyfikacja i analiza rozbieżności pomiędzy założeniami strategicznymi a osiągniętymi rezultatami oraz określanie rodzajów działań naprawczych,
- aktywne pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych na realizację poszczególnych kierunków działań zawartych w Strategii, w tym dotacji z Unii Europejskiej.

Informacje zebrane w ten sposób, pomimo ich czysto informacyjnego charakteru, pozwolą na śledzenie zaawansowania poszczególnych kierunków działań oraz podjęcie działań naprawczych w przypadku wystąpienia trudności w realizacji ustaleń Strategii.

Podmiotem periodycznie (przynajmniej raz na rok) kontrolującym i oceniającym przebieg realizacji ustaleń Strategii Rozwoju Gminy Nadarzyn do 2025 roku będzie Rada Gminy i jej poszczególne Komisje.